GEMEENTE HEERENVEEN

In Heerenveen # Beweegt het

Sport en beweegvisie 2017 - 2025

Inhoudsopgave

Samenvatting en visie Beweegt het 2017 - 2025 3

1 Inleiding breedtesportbeleid 9

2 Bijeenkomsten sportaanbieders, inwoners en cijfers 12

3 Speerpunt I 'Meer Heerenveners in beweging' 18

4 Speerpunt II 'Sport- en beweeggedrag van kwetsbare groepen en verbinden sport met het sociaal domein' 25

5 Speerpunt III 'Verbreden van de inzet van de Buurtsportcoaches' 31

6 Speerpunt IV 'Vitale verenigingen en hun maatschappelijke rol' 35

7 Speerpunt V 'Topsport en breedtesport en Stad van Sport' 40

8 Speerpunt VI 'Efficiënt gebruik maken van sportaccommodaties' 46

9 Financiën, organisatie en communicatie 52

Bijlage I Factsheet Breedtesport in Heerenveen 55

Bijlage II Vitaliteitsindex Heerenveen en Friesland 62

Bijlage III Kernpunten bijeenkomsten sportbeleid 65

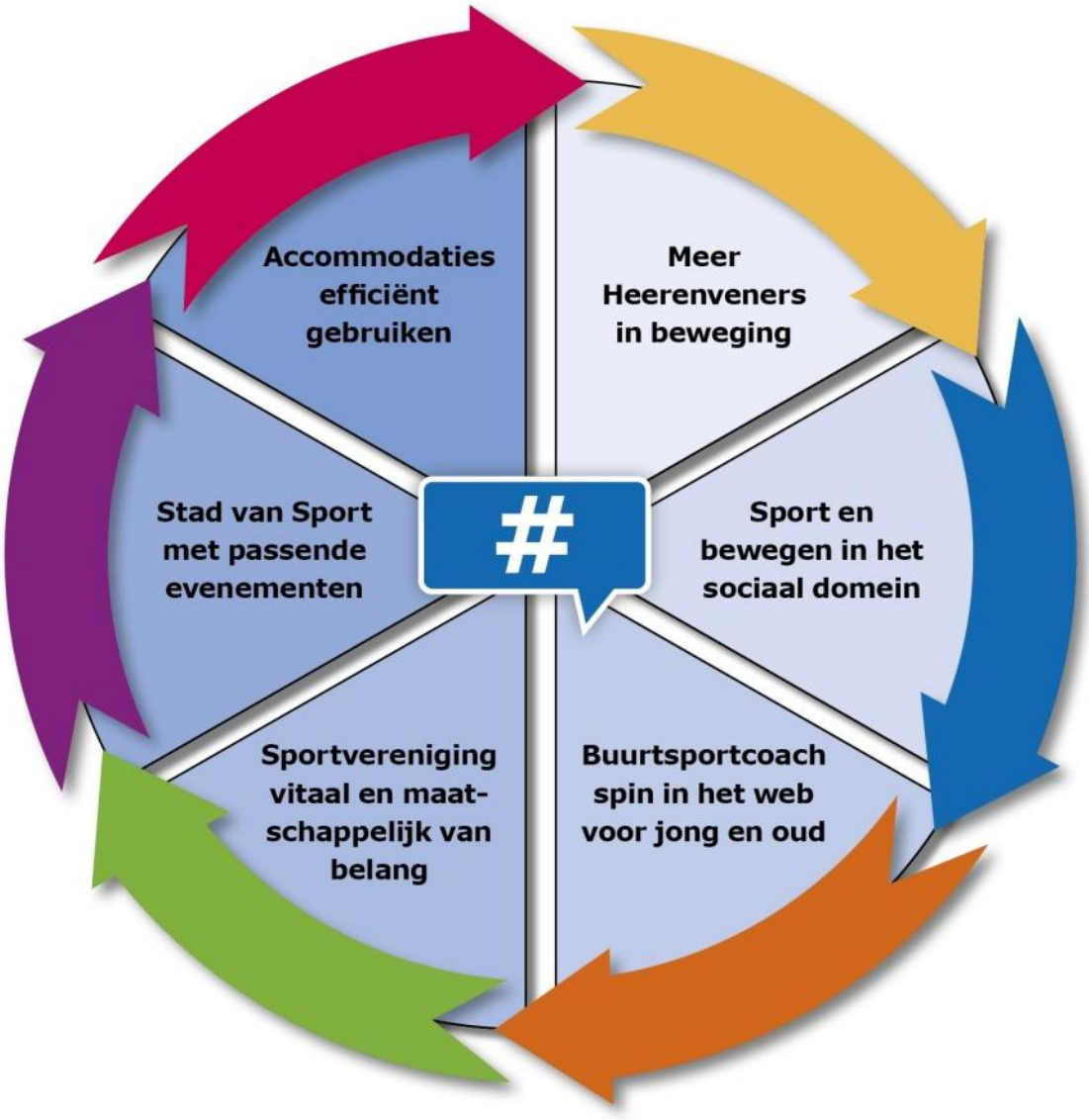
[eind: hierboven rechtermuisknop op klikken en kiezen voor: veld bijwerken - in zijn geheel bijwerken (dubbelklik om tekst te verwijderen)]

Samenvatting en visie Beweegt het 2017 - 2025

De visie 2025 (kader hieronder) is de basis van onze sportnota 2017 – 2025 en geeft aan waar we heen willen met het sportbeleid.

Sport beweegt en verbindt Heerenveners, houdt ons vitaal, sociaal en trots!
In 2025 is Heerenveen door sport en beweging vitaler en aantrekkelijker, hebben we oog voor elkaar en respecteren wij de diversiteit in onze samenleving. Alle Heerenveners hebben de mogelijkheid om te sporten en te bewegen, maar bovenal plezier te maken. Hierdoor doen zij gemakkelijk nieuwe vrienden op. Daarom zijn onze sportfaciliteiten geschikt en toegankelijk voor een ieder, van jong tot oud, van valide tot mindervalide. Door nauwe samenwerking tussen onze sportaanbieders, scholen en stichtingen bieden wij onze kinderen en volwassenen alle kansen om te gaan sporten. Heerenveen is dan ook de plek om je talent voor sport te ontwikkelen en de voedingsbodem voor onze topsport. SAMEN innoveren wij onze sportmogelijkheden, passend bij de vraag van onze inwoners.

We geven richting aan deze visie door in te zetten op **zes** (strategische) speerpunten:

De zes strategische speerpunten voor 2025 toegelicht

- Meer Heerenveners in beweging, in het bijzonder jongeren (12 – 18 jaar), volwassenen en ouderen (hoofdstuk 3);
- Het sport- en beweeggedrag van kwetsbare groepen is toegenomen en verbinding sport met het sociaal domein is geslaagd (hoofdstuk 4);
- De buurtsportcoaches zijn onze verbindende schakels tussen sportverenigingen, scholen en onze dorpen en wijken, van jong tot oud (hoofdstuk 5);
- Onze sportverenigingen zijn vitaal en vervullen een maatschappelijke rol (hoofdstuk 6);
- Topsport en breedtesport vinden elkaar en branding Heerenveen als Stad van Sport (hoofdstuk 7);
- Onze sportaccommodaties worden op de meeste efficiënte manier gebruikt (hoofdstuk 8).

Onder ieder speerpunt zijn één of meerdere ambities geformuleerd die wij in 2025 behaald willen hebben. Om deze ambities waar te maken, zetten we actielijnen uit. Het college geeft hier tweejaarlijks aan de hand van 'uitvoeringsprogramma sport en bewegen in X-jaren' nadere invulling aan. De acties welke wij nu al konden overzien, zijn opgenomen in deze nota.

De 26 ambities en 20 actielijnen verdeeld per speerpunt

Ambities speerpunt I

Meer Heerenveners in beweging, in het bijzonder 12-18 jaar, volwassenen en ouderen

In 2025……

- Sporten en bewegen meer Heerenveners hun leven lang. De verschillen in sport- en beweegdeelname per leeftijdscategorie zijn kleiner en met name jongeren van 12 tot 18 jaar bewegen meer (actielijn 1).
- De buitenruimte in Heerenveen nodigt nog nadrukkelijker uit om meer te bewegen en te sporten (actielijn 2).
- Ervaren kinderen al van jongs af aan het plezier dat sport en bewegen biedt, doordat ze ontdekken welke sporten er zijn, wat bij ze past en ze zo geïnspireerd raken om tijdens, maar ook na de basisschooltijd te blijven sporten en bewegen (actielijn 3).
- Behouden jongeren (12 – 18 jaar), volwassenen en ouderen het van jongs af aan geleerde plezier en blijven ze sporten en bewegen (actielijn 3).
- Biedt de gemeente als samenleving volop mogelijkheden voor innoverende en aansprekende sportactiviteiten en is het sportaanbod eigentijds en vernieuwend (actielijn 4).
- Voldoet 70% (anno 2017 is dat 64,9%) van de doelgroep 18+ aan de combinorm sport en bewegen (actielijnen 1 tot en met 4).

Actielijnen speerpunt I

Actielijn 1	**Heerenveners sporten en bewegen een leven lang**
Actielijn 2	**Lekker bûten bewege en sporte**
Actielijn 3	**Heerenveense kinderen hebben sportplezier**
Actielijn 4	**Aansprekende sportactiviteiten en doorontwikkeling aanbod**

Ambities speerpunt II

Verbinden sport en beweging kwetsbare groepen in het sociaal domein

In 2025……

- Is sporten en bewegen, maar ook dans, kunst en cultuur volledig geïntegreerd in onze sociaal domein aanpak en wordt via sport en bewegen en dans, kunst en cultuur eenzaamheid bestreden en of een zinvolle dag besteed (actielijn 5);
- Zijn de gemeentelijke sportaccommodaties, passend bij het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, goed toegankelijk voor inwoners met een beperking en zijn onze sportaanbieders goed op de hoogte van hoe men kan omgaan met kwetsbare doelgroepen en hebben daardoor meer gericht sportaanbod ontwikkeld. Onze doelgroep kan kiezen uit een breed sportaanbod (actielijn 6);
- Is de sportdeelname van inwoners met een beperking met 5 tot 10% toegenomen ten opzichte van het sportpercentage in 2017-2018 (actielijn 6).

Actielijnen speerpunt II

Actielijn 5	**Sporten en bewegen maakt onderdeel uit van het sociaal domein en geldt ook als middel voor activering**
Actielijn 6	**Sportaccommodaties toegankelijk voor inwoners met een beperking en sportaanbieders op de hoogte hoe men kan omgaan met de doelgroep**

Ambitie speerpunt III

Buurtsportcoaches als de verbindende schakel

In 2025……

- Vervullen onze buursportcoaches woonservicezone gericht met succes en plezier de centrale rol binnen onze wereld van sport, onderwijs (basis en voortgezet), cultuur, welzijn, ouderen(zorg), jeugd(zorg), kinderopvang, dorps- en wijkbelangen en bedrijfsleven (actielijn 7 en 8).

Actielijnen speerpunt III

Actielijn 7	**De buurtsportcoaches vervullen een centrale rol**
Actielijn 8	**Onze buurtsportcoaches stimuleren inwoners dagelijks te bewegen**

Ambities speerpunt IV

Onze sportverenigingen zijn vitaal en vervullen een maatschappelijke rol

In 2025……

- Omarmen meer vitale sportverenigingen het sportief ondernemerschap en spelen in op flexibiliteit, modernisering en vernieuwing van hun aanbod, aansluitend bij de veranderende wensen en behoeftes van Heerenveners (actielijn 9).
- Vervullen meer sportverenigingen een maatschappelijke rol en scoort geen enkele verenigingen meer een onvoldoende op de vitaliteitsindex (actielijn 10).

Actielijnen speerpunt IV

Actielijn 9 Sportief ondernemerschap en ondersteuning
Actielijn 10 Maatschappelijke rol en vitaliteit

Ambities speerpunt V

Topsport en breedtesport en Stad van Sport

In 2025……

- Hebben we, samen met de provincie Fryslân en de drie andere (grote) gemeenten, een gezamenlijk gedragen Fries topsportbeleid, inclusief topsportevenementen (actielijn 11);
- Hebben we een Friese topsportorganisatie of –platform en een Fries topsportloket (actielijn 11);
- Hebben we een sterke verbinding van topsport met breedtesport, bedrijfsleven, overheid, onderwijs en gezondheidszorg tot stand gebracht (actielijn 11);
- Hebben we een breed draagvlak bij de inwoners en organisaties die zich herkennen in dit beleid en de ambities (actielijn 11);
- Participeren de Heerenveense topsporters als ambassadeur volop in het project 'Scoren voor Gezondheid' of JOGG, zodat zij de schoolgaande jeugd bijvoorbeeld het belang van het behalen van een diploma duidelijk maken en het belang van een gezonde en sportieve levensstijl uitleggen (actielijn 12);
- Worden er in Heerenveen volop (breedte)sportevenementen georganiseerd die passen bij onze sportcultuur en is Heerenveen als Stad van Sport nationaal toonaangevend bij het organiseren van vernieuwende sportevenementen voor jong en oud en voor topsport en breedtesport (actielijn 13);
- Zijn er in Heerenveen minimaal drie beweegvriendelijke wijken of dorpen aanwezig waarbij de buitenomgeving inwoners uitnodigt te gaan sporten (actielijn 14);
- Is er volop samenwerking tussen de lokale topsport- en breedtesportwereld en gebruiken zij elkaars kennis en kunde (actielijn 15);
- Is Heerenveen in ieder geval één keer als sportgemeente van het jaar aangewezen of heeft minimaal één keer 'het beste sportinitiatief van het jaar' gewonnen (actielijn 16).

Actielijnen speerpunt V	
Actielijn 11	**Naar een breed gedragen, eenduidig en integraal Fries topsportbeleid**
Actielijn 12	**Topsporters als ambassadeur gezonde leefstijl**
Actielijn 13	**Spin-off (breedte)sportevenementen**
Actielijn 14	**Beweegvriendelijke wijken of dorpen**
Actielijn 15	**Verbinding tussen lokale topsport en breedtesport**
Actielijn 16	**Sportgemeente van het jaar**

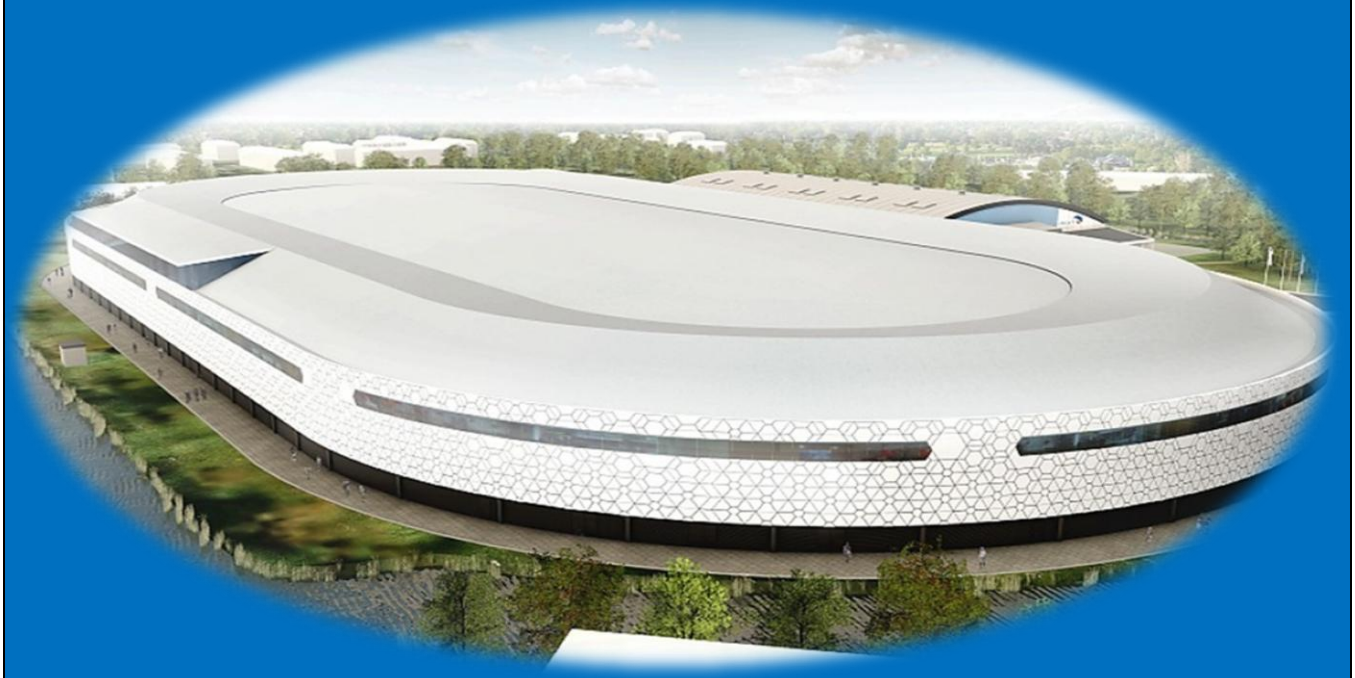
Ambities speerpunt VI

Efficiënt gebruik sportaccommodaties

In 2025……

- Beschikt Heerenveen over voldoende, kwalitatief goede en betaalbare binnen- en buitensportvoorzieningen voor de breedte- en topsport verspreid over de gemeente (actielijn 17);
- Is het aanbod van buitensportaccommodaties minder versnipperd en passend bij de demografische ontwikkelingen (actielijn 17);
- Is de bezettingsgraad van de binnensportaccommodaties hoger door intensief gebruik en multifunctionele inzet (actielijn 18);
- Beschikken de dorpskernen over een sportvereniging(en), waarbij op de meest efficiënte manier wordt samengewerkt binnen de sportverenigingen op het gebied van de accommodaties (ruimtebeheer) en financiële middelen (actielijn 19)
- Zijn de gemeentelijke sportaccommodaties zoveel als mogelijk duurzaam op het gebied van energieverbruik (bijvoorbeeld '0 op de meter', LED-verlichting, opwekken energie (actielijn 20)).

Actielijnen speerpunt VI	
Actielijn 17	**Kwaliteit en betaalbaarheid accommodaties passend bij demografie**
Actielijn 18	**Optimalisering gebruik en bezetting binnensport-accommodaties**
Actielijn 19	**Efficiënte samenwerking sportverenigingen in de dorpen**
Actielijn 20	**Duurzame gemeentelijke sportaccommodaties en verenigingen**

1 Inleiding breedtesportbeleid

Onder breedtesportstimulering verstaan wij het stimuleren en het verbeteren van de kwaliteit van sportbeoefening voor iedereen, in de breedste zin van het woord. Er wordt ook wel gezegd: breedtesport is alles wat geen topsport is. Een onderscheidend kenmerk van breedtesport versus topsport is dat, waar topsport zaken als progressie, prestatie en resultaat centraal stelt, breedtesport zich met name richt op plezier en succesbeleving in het sporten.

In dit meerjarenplan wordt een beeld geschetst van de keuzes op het gebied van de sportstimulering voor de periode 2017 tot 2025 en van de ambities en actielijnen die wij in deze periode op dit terrein willen ondernemen. Deze beleidsnota geeft dan ook per speerpunt een antwoord op de volgende vragen:

1. *Wat gaan we op het gebied van het sport- en beweegbeleid doen, en;*
2. *Waarom is daarvoor gekozen?*

1.1. Hoe is dit beleid tot stand gekomen?

Om tot een inhoudelijk en goed onderbouwde speerpuntennota voor de lange termijn te komen, hebben wij verschillende aanpakken gehanteerd.

Als eerste is een zogenaamde startfoto (zie bijlage I) gemaakt met daarin de stand van zaken op het gebied van de breedtesport in Heerenveen. Deze is met behulp van bestaande data vanuit het sportparticipatieonderzoek, de Gezondheidsenquête (GGD), de Verenigingsmonitor, maar ook via gegevens uit de factsheet 'Breedtesport in Heerenveen', gemaakt.

Cijfers op het gebied van sport, bewegen en gezondheid zijn waar mogelijk vergeleken met regionale (Fryslân) en landelijke cijfers. De resultaten van de startfoto, oftewel de nulmeting, zijn belangrijk om richting te geven aan de prioriteiten van de beleidsspeerpunten in de toekomst en om bereik van doelstellingen tegen af te zetten (1-meting, 2-meting).

Ten tweede vonden wij het zeker van belang om de mening van betrokkenen in het (sport)veld mee te nemen in het advies voor een sportvisie voor de langere termijn. Daarom zijn in 2016 in Heerenveen twee bijeenkomsten georganiseerd waarbij de resultaten van twee onderzoeken *(Ruimte voor sport in Heerenveen en Verenigingsmonitor in Heerenveen)* zijn gepresenteerd. Na de presentaties is aan de hand van stellingen met de aanwezigen een discussie gehouden over de speerpunten van een lange termijn sportvisie. De uitkomsten hiervan kunt u teruglezen in hoofdstuk 2 en in bijlage III van deze nota. De resultaten van deze bijeenkomsten zijn gebruikt bij de agendasetting van het beleid. Voor deze bijeenkomsten waren gemeentelijke raadsleden, de participatieraad, onderwijs, bestuurders van binnen- en buitensportverenigingen, beheerders/exploitanten van binnensportaccommodaties en vertegenwoordigers van dorp- en wijkbelangen uitgenodigd.

Ten derde heeft het Mulier Instituut desgevraagd een advies uitgebracht. Op basis van de cijfers, de bijeenkomsten, de literatuur en best practices (vanuit andere gemeenten, waaronder Kopenhagen te Denemarken) heeft het Mulier Instituut dit advies opgesteld.

Met behulp van al deze informatie zijn wij aan de slag gegaan met het bouwen van de sport- en beweegvisie. De contouren van deze visie en speerpunten zijn opnieuw

besproken met de eerdere genodigden in het Thialf op 2 mei 2017. Hieruit is gebleken dat deze speerpunten, ambities en actielijnen op de steun kunnen rekenen van onze inwoners.

1.2. Leeswijzer

In de navolgende hoofdstukken vindt u de toelichting per speerpunt, de onderliggende ambities en de actielijnen.

De beschreven actielijnen en subacties in deze nota en financiële planning daarvan worden tweejaarlijks nader uitgewerkt in een 'uitvoeringsprogramma sport en bewegen in X-jaren' en vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Heerenveen. De gemeenteraad wordt hierover geïnformeerd. Blijkt uit onderzoek dat bepaalde acties van structurele dekking moet worden voorzien, dan wordt daartoe een voorstel voorgelegd aan de gemeenteraad via de betreffende Perspectiefnota in X-jaar. Voortzetting van de bestaande succesvolle interventies vindt plaats via de bestaande sportbegroting.

ZVS
VZCCLIFFHANGERS
Waterfly

2 Bijeenkomsten sportaanbieders, inwoners en cijfers

2.1. De opbrengsten tijdens de bijeenkomsten

Op basis van de opgehaalde informatie bij de sportaanbieders, scholen, dorps- en wijkbelangen en raadsleden (informeel) zijn de strategische speerpunten bepaald. Wij hebben tijdens de bijeenkomsten meerdere stellingen voorgelegd, op basis waarvan de input tot stand is gekomen. Deze stellingen hadden betrekking op de onderstaande thema's:

- Trends in sportdeelname;
- Verbinding van sport en bewegen met het sociale domein;
- Sport en beweegstimulering bij kwetsbare groepen;
- Sportstimulering voor mensen met een beperking;
- Sportmakelaar/buurtsportcoach/sportraad;
- Samenwerking tussen breedtesport en topsport;
- Maatschappelijke rol van (vitale) sportverenigingen;
- De rol van de (breedte)sport in de branding van Heerenveen als sportstad.

Om beleidsspeerpunten voor de toekomst te bepalen, zijn de twee bijeenkomsten gehouden waarin stakeholders uit praktijk, beleid en onderzoek mee hebben kunnen denken over een lange termijn visie van het spot- en beweegbeleid. Ter achtergrondinformatie zijn in bijlage III puntsgewijs de kernpunten die door de aanwezigen op memoblaadjes zijn geschreven per stelling weergegeven.

2.2. De belangrijkste adviezen uit de bijeenkomsten

De accommodaties die gebruikt worden voor de sporten voetbal, korfbal, gym, zwemmen, atletiek en volleybal worden als meest belangrijk geacht om in stand te houden. Daarnaast werd benoemd dat buitensportverenigingen moeten overwegen om de switch te maken naar een omnisportvereniging met een gezamenlijke accommodatie. Deze accommodaties moeten beschikken over combi- of kunstgrasvelden. De voorzieningen in de kleinere kernen moeten gezamenlijk worden gebruikt om de bezetting efficiënter te maken en de kosten te kunnen delen.

Impressie bijeenkomst Thialf Heerenveen

Elk dorp moet over een sportaccommodatie beschikken, waarin ook culturele verenigingen (zoals bijvoorbeeld een toneelvereniging) haar activiteiten kan ontplooien. Door creatieve activiteiten aan te bieden en meer doelgroepen te benaderen, zal dit voor meer leefbaarheid binnen een dorp zorgen. De sportaccommodatie moet binnen fiets- of loopafstand liggen, zodat de drempel om een accommodatie te bezoeken niet te hoog ligt. Niet in elke dorpskern is een sporthal nodig, maar het dorp moet wel over een gymzaal beschikken. Deze sporthal of gymzaal dient uiteraard wel bestaansrecht te hebben, dat door middel van een optimale bezetting kan worden gecreëerd.

Sport- en beweegdeelname in de wijk moet naar een hoger niveau worden getild. Dit kan worden bereikt door buurtsportcoaches ook in de wijk te laten werken, in plaats van alleen bij scholen. De meitinker kan hier ook een grote rol bij spelen. De meitinker is een vast aanspreekpunt per dorp en kan mensen ondersteunen, helpen en stimuleren om in contact te komen met de mogelijkheden op gebied van sport en bewegen.

Impressie bijeenkomst Thialf Heerenveen

Het project ‘Scoren voor Gezondheid’ wordt als erg positief ervaren en moet worden voortgezet en uitgebreid. Door tot een bepaalde leeftijd subsidies te verstrekken kan de sport ook laagdrempeliger worden. Daarnaast moet een doelgroepenbeleid komen. Bijvoorbeeld voor ouderen, zij kunnen overdag in de sportzalen sporten, waardoor de ruimte tevens efficiënter wordt benut.

Steeds meer mensen gaan ongeorganiseerd sporten. Moet de gemeente meer inzetten op het beschikbaar maken van de openbare ruimte voor sporten? In elke wijk waar kinderen niet goed op straat kunnen spelen, behoort het aanleggen van playgrounds tot de mogelijkheden. Deze playgrounds moeten onder andere de mogelijkheid bieden om voetbal en basketbal te beoefenen. Kleedaccommodaties kunnen beschikbaar gesteld worden voor niet-leden die in de openbare ruimte sporten (bijvoorbeeld bootcamp en/of hardlopen). Fiets- en wandelpaden zijn er in de gemeente Heerenveen genoeg, deze moeten door de gemeente echter wel goed worden onderhouden.

Sport en bewegen moet een belangrijk onderdeel worden van het sociale domein. Voor voornamelijk ouderen en mensen met een lichamelijke beperking moet de toegang tot sport- en beweegactiviteiten laagdrempelig(er) worden. Sportverenigingen kunnen hier een grote rol bij spelen en zullen dan ook de beschikking moeten krijgen over

subsidiemogelijkheden en stimuleringsfondsen. Daarnaast kan ook hier de meitinker worden ingezet.

Sportverenigingen zouden graag meer ondersteuning van de gemeente ontvangen. Voornamelijk op financieel vlak hebben de sportverenigingen behoefte aan hulp. Daarnaast zijn verenigingen gebaat bij ondersteuning voor het werven van sponsoren en het werven en behouden van vrijwilligers. Andere aspecten, waar de verenigingen hulp van de gemeente bij kunnen gebruiken, zijn: advies over subsidies, stimuleren en coaching van trainers, aanpak overgewicht en promotie van de buitengebieden van de gemeente Heerenveen. De eigen bijdrage van verenigingen voor bijvoorbeeld nieuwe velden of kleedkamers hoeft volgens de verenigingen niet alleen via geld te worden ingelost. De mogelijkheid die het vaakst werd benoemd is om vrijwilligers in te zetten om tegenprestaties te leveren (bijvoorbeeld klein onderhoud, beheer sportpark etc.). Dit scheelt de gemeente tijd en geld. Ook zouden verenigingen op een andere manier aan eigen vermogen kunnen komen, door bijvoorbeeld crowdfunding. Op de vraag of verenigingen met een lage bezetting moeten fuseren of samenwerken om de accommodaties efficiënt te gebruiken, kwam veelal naar voren dat samenwerking de beste optie zou zijn. Zaterdag- en zondagclubs kunnen bijvoorbeeld samenwerken op hetzelfde sportpark, hierdoor zal de bezetting efficiënter worden en kunnen de kosten worden gedeeld. Het gaat hierbij duidelijk om samenwerking, en niet om fuseren. De eigen identiteit van de club moet hierbij behouden blijven. De maatschappelijke leefbaarheid binnen een dorp is zeer belangrijk en daar hecht men veel waarde aan, dus elke (kleine) kern moet wel een eigen club behouden.

De gemeente Heerenveen wil een lange termijn sportvisie opstellen. Aan de aanwezigen is gevraagd welke onderwerpen hier in ieder geval in dienen terug te komen. De elementen die volgens de aanwezigen in deze sportvisie meegenomen moeten worden zijn uiteenlopend, waarvan veel elementen al bovenstaand zijn benoemd. Het voornaamste wat bij deze stelling naar voren kwam, is dat sporten toegankelijk en betaalbaar moet zijn voor ouderen en mensen met een lichamelijke beperking. Daarnaast vinden mensen het belangrijk dat de accommodaties betaalbaar blijven, en dat hiervoor een efficiënt beleid wordt gevoerd. Er moet een herindeling van de sportaccommodaties komen zodat samenwerking en gebruik optimaal en toekomstbestendig zijn. Tot slot werd de vraag gesteld of een sportadviesraad een waardevol middel zou kunnen zijn voor de stimulering van de breedtesport en de uitvoering van het sportaccommodatiebeleid. Over het algemeen waren mensen hier positief over, al moeten de deelnemende sporten wel eerlijk worden vertegenwoordigd.

2.3. Cijfers 'breedtesport in Heerenveen'

Een belangrijke bron van informatie om speerpunten voor toekomstig sportbeleid te bepalen is de stand van zaken van de breedtesport in de gemeente Heerenveen op dit moment in beeld te brengen. Om hier inzicht in te krijgen is een factsheet ontwikkeld met de belangrijkste cijfers op dit moment (bijlage I). Tevens zien wij deze factsheet als een nulmeting, een zogenaamde startfoto, om de resultaten van het beleid in de aankomende jaren te kunnen monitoren. De gegevens zijn afkomstig van verschillende onderzoeken die afgelopen jaren in de gemeente Heerenveen zijn uitgevoerd, zoals onder andere het sportparticipatieonderzoek, de Verenigingsmonitor, de Gezondheidsmonitor en het rapport over Ruimte voor sport in Heerenveen.

Sport- en beweeggedrag, lidmaatschap en gezondheid
De sportdeelname in de gemeente Heerenveen is hoog, zo blijkt uit het sportparticipatieonderzoek. De sportende jongeren (99%), volwassenen (89%) en ouderen (92%) voldoen bijna allemaal aan de RSO-norm van minimaal twaalf keer per jaar sporten. Ook is een groot deel van de sportende jeugd (93%) en jongeren (85%) lid van een sportvereniging. Opvallend is dat de cijfers betreffende sportparticipatie en

lidmaatschap in de gemeente hoog zijn in vergelijking met landelijke cijfers (RSO-norm jongeren: 84%, volwassenen 68% en ouderen 55% & Lidmaatschap jeugd 83%, jongeren 69%). Dit komt doordat in het sportparticipatieonderzoek het percentage van de sportende bevolking wordt gerapporteerd waar in landelijk onderzoek het percentage van de bevolking wordt berekend. Hierdoor zijn de cijfers niet vergelijkbaar. Het is aan te bevelen om het percentage van de bevolking te rapporteren omdat dit het beste inzicht geeft in het sportgedrag van de inwoners van Heerenveen.

Het beweeggedrag van de inwoners in Heerenveen is relatief laag, aldus het 'gezondheidsonderzoek jeugd' van de GGD. Vooral bij jongeren in Heerenveen is het beweeggedrag laag. Uit de gezondheidsmonitor blijkt dat slechts 8 procent van de jongeren in de gemeente Heerenveen aan de NNGB voldoet. Ook het percentage overgewicht van de inwoners in Heerenveen is verontrustend. Vooral volwassenen (46%) en ouderen (54%) hebben overgewicht. Voor de jeugd en jongeren geldt dat ongeveer één op de tien overgewicht heeft. De percentages in Heerenveen zijn vergelijkbaar met Friesland en Nederland.

Om de speerpunten voor toekomstig beleid te bepalen geven de cijfers over het sport- en beweeggedrag, lidmaatschap en de gezondheid van de inwoners van Heerenveen zicht op de knelpunten. Omdat vergelijking met landelijke data voor wat betreft sportgedrag en lidmaatschap van een sportvereniging niet mogelijk is, is het het meest zinvol in te zetten op de doelgroepen die het minst sportief actief zijn. Voor beweeggedrag is te zien dat jongeren in de gemeente Heerenveen ten opzichte van het landelijk beeld minder goed scoren. Voor overgewicht geldt dit voor volwassenen en ouderen. De focus voor de thema's sport- en beweeggedrag en gezondheid leggen wij op jongeren, volwassenen en ouderen.

De meest beoefende sporten in de gemeente Heerenveen zijn hardlopen/joggen/trimmen, wielrennen/toerfietsen, schaatsen en fitness. Daarnaast zijn ook veldvoetbal, wandelsport en zwemsport in trek.

Sportverenigingen en sportaccommodaties
Om meer zicht te krijgen in een reële investeringsbehoefte voor de komende jaren in de gemeente Heerenveen is een onderzoek uitgevoerd naar de ruimte voor sport in Heerenveen in de periode 2015 tot en met 2030. De belangrijkste conclusies van het rapport geven aan dat het aanbod van buitensportaccommodaties (voetbal, hockey, korfbal, rugby, atletiek en kaatsen) redelijk in balans is met de vraag van de buitensportverenigingen. In de gemeente Heerenveen zijn veel kleinschalige accommodaties, waarbij nagenoeg alle kernen van een sportaccommodatie zijn voorzien. De grote mate van versnippering leidt tot een suboptimaal gebruik van sportaccommodaties. Ook blijkt dat in de gemeente Heerenveen meer dan genoeg binnensportruimte is. De sporthallen, sportzalen en gymzalen in de kleine kernen hebben over het algemeen een heel lage bezetting (Wezenberg-Hoenderkamp et al., 2016).

In de gemeente Heerenveen is in 2015 ook een Verenigingsmonitor uitgevoerd. Hiervoor zijn 68 van de 105 sportverenigingen (n=68) in de gemeente Heerenveen uitgenodigd om een vragenlijst in te vullen over het ledenbestand, de knelpunten van de verenigingen, het beleid, de financiën, het (vrijwilligers)kader en de accommodatie. Van de 68 sportverenigingen die zijn uitgenodigd hebben 29 verenigingen de vragenlijst compleet ingevuld, een respons van 43 procent. Zestien van de 29 verenigingen zijn voldoende vitaal, tien verenigingen zijn matig vitaal en drie verenigingen zijn onvoldoende vitaal. Veel verenigingen geven aan dat ze behoefte hebben aan ondersteuning, vooral op de thema's werving en behoud leden, kader, financiën en accommodaties (Van der Werff et al., 2016).

Opgemerkt moet worden dat deze gegevens inzicht geven in een deel van alle sportverenigingen in de gemeente Heerenveen (28%). De vitaliteitsindex is een totaalscore per sportvereniging, opgebouwd uit scores op verschillende onderdelen waaronder leden, kader, accommodatie, financiën en beleid. In bijlage II is een overzicht opgenomen van de vitaliteitscore per onderdeel per sportvereniging in de gemeente Heerenveen. In dezelfde periode is in heel Friesland ook een Verenigingsmonitor afgenomen. Een aantal sportverenigingen in de gemeente Heerenveen heeft deze Friese Verenigingsmonitor ingevuld terwijl zij niet heeft meegedaan aan de lokale Verenigingsmonitor. In bijlage II is een aanvullend overzicht opgenomen van de vitaliteitscore per onderdeel per sportvereniging ingevuld in de Friese Verenigingsmonitor. De stand van zaken wat betreft sportverenigingen en sportaccommodaties staan beschreven in het factsheet Breedtesport in Heerenveen.

Topsport Talent School en inzet Buurtsportcoach

In de gemeente Heerenveen is de Topsport Talent School[1] niet alleen gericht op topsportleerlingen. Ook leerlingen die hun sport beoefenen aan de subtop en leerlingen met affiniteit met sport kunnen op deze school terecht. Afgelopen jaar is het aantal leerlingen op deze school flink gegroeid, met name in de stroming SportLifeStyle. De stand van zaken wordt beschreven in het factsheet Breedtesport in Heerenveen. De inzet van buurtsportcoaches bij het organiseren van sport- en beweegactiviteiten is in de afgelopen jaren gegroeid naar 10 fte. Ook het aantal deelnemende scholen aan Scoren voor Gezondheid is flink gestegen. Vanaf 2016 doen alle basisscholen aan het project mee. Om alle sport- en beweegactiviteiten te organiseren, worden studenten van de ALO en CIOS ingezet. Een speerpunt is om de activiteiten die gestart zijn te blijven voortzetten. In de afgelopen jaren heeft de focus gelegen op het betrekken van basisscholen bij de aanpak, in de toekomst zou het voortgezet onderwijs meer betrokken kunnen worden.

Onze Buurtsportcoaches

[1] Sinds 2001 is OSG Sevenwolden een Topsport Talentschool. De **Stichting LOOT** (Landelijke Organisatie Onderwijs en Topsport) bundelt een groep scholen die leerlingen die topsporter zijn of dat willen worden, in staat stellen hun schoolactiviteiten en sportactiviteiten te combineren.

DE 14 REGELS VAN JOHAN CRUIJFF
RESPECT
#3: HEB RESPECT VOOR DE ANDER
BRENGT JEUGD IN BEWEGING
JOHANCRUIJFFFOUNDATION
CRUIJFFFOUNDATION
JCFOUNDATION
WWW.CRUIJFF-FOUNDATION.ORG

3 Speerpunt I 'Meer Heerenveners in beweging'

3.1. Wat gaan we doen?

Ambitie, actie en inzet

Sport- en beweeggedrag jongeren, volwassenen, ouderen

Of je nu bij een club sport of elke week zelf met vrienden afspreekt om te voetballen op het Cruijff Court of op De Heide. Of je nu jong bent of wat ouder of juist de ouder bent van jonge kinderen. Elke Heerenvener heeft zijn of haar eigen manier om in beweging te komen en te blijven. Op zijn of haar eigen tempo en eigen niveau. Sporten en bewegen: het is voor iedereen dichtbij, toegankelijk, betaalbaar en beschikbaar. We wakkeren bij iedereen de Heerenveense sportspirit verder aan; bij de (basisschool)jeugd werkt dat al, nu is het ook tijd voor de jongeren van 12 tot 18 jaar, volwassenen en senioren.

Ambitie

In 2025……

- Sporten en bewegen meer Heerenveners hun leven lang. De verschillen in sport- en beweegdeelname per leeftijdscategorie zijn kleiner en met name jongeren van 12 tot 18 jaar bewegen meer (actielijn 1).
- De buitenruimte in Heerenveen nodigt nog nadrukkelijker uit om meer te bewegen en te sporten (actielijn 2).
- Ervaren kinderen al van jongs af aan het plezier dat sport en bewegen biedt, doordat ze ontdekken welke sporten er zijn, wat bij ze past en ze zo geïnspireerd raken om tijdens, maar ook na de basisschooltijd te blijven sporten en bewegen (actielijn 3).
- Behouden jongeren (12 – 18 jaar), volwassenen en ouderen het van jongs af aan geleerde plezier en blijven ze sporten en bewegen (actielijn 3).
- Biedt de gemeente als samenleving volop mogelijkheden voor innoverende en aansprekende sportactiviteiten en is het sportaanbod eigentijds en vernieuwend (actielijn 4);
- Voldoet 70% (anno 2017 is dat 64,9%) van de doelgroep 18+ aan de combinorm sport en bewegen (actielijnen 1 tot en met 4).

Actielijnen

Actielijn 1 Heerenveners sporten en bewegen een leven lang

- We onderzoeken de vraag, behoefte en drempels om te kunnen sporten binnen de levensfases jongeren (12 – 18 jaar), volwassenen en ouderen (65+) en daarbij brengen wij per gebied (woonservicezone) de beweeg- en sportdeelname, het sportaanbod en de bevolkingssamenstelling in kaart en optimaliseren het sport- en beweegaanbod op basis van de vraag. Hiertoe stimuleren we de sportverenigingen, andere non-profit- en commerciële sportaanbieders en helpen hen bij de opzet van aansprekend en passend nieuw aanbod;
- Op basis van dit onderzoek nodigen wij jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar

(omvang doelgroep circa 4.989 inwoners) via bijvoorbeeld loting uit om actief met ons mee te denken over welk sportaanbod zij nodig hebben om in beweging te kunnen blijven en op welke manier wij dit kunnen faciliteren;

- In samenwerking met de sportaanbieders zet de gemeente gericht in op de stimulering van 'gezinssport'. Ouders die kinderen naar de sportvereniging brengen kunnen ook gestimuleerd worden om op dat moment gelijktijdig te sporten, onder begeleiding;
- Gelet op de redenen voor ouderen om niet te gaan sporten (te weinig energie, bewegingsproblematiek, pijn en angst, gebrek aan support en ondersteuning) gaan wij actief inzetten op het ondersteunen van de ouderen door een 'Buurtsportcoach senioren en chronisch zieken'. Hierbij worden zoveel als mogelijk de barrières van ouderen om te sporten en te bewegen weggenomen. De beproefde sportinterventie 'Sociaal Vitaal'[2] kan hierbij een middel zijn. Samen met het onderdeel 'valpreventie' (Wmo- en Gezondheidsbeleid) ondersteunen we ouderen actief om te bewegen;
- De basis voor een leven lang actief wordt gelegd in de jongste jaren. Binnen onze gemeente is het succesvolle project 'Scoren voor Gezondheid' (SvG) in uitvoering. Scoren voor gezondheid is een samenwerkingsverband tussen de gemeente Heerenveen, Sportstad, sc Heerenveen, Thialf, CIOS, Hanze Hoge School (ALO) en Sport Fryslân. Het doel van Scoren voor gezondheid is om zoveel mogelijk kinderen van de basisscholen in beweging te laten komen en kennis te laten maken met een gezonde levensstijl. Ieder schooljaar beginnen de sportclinics weer in oktober op de basisscholen. Ze maken kennis met veel thema's en sporten. De actie duurt het gehele schooljaar. Dit wordt voortgezet;
- Kennis over de vraag en de behoefte wisselen we actief uit met (commerciële) sportaanbieders en sportorganisaties zodat zij zelfstandig gerichte activiteiten kunnen ontwikkelen;
- We leggen de juiste verbindingen met zorg-, werk, welzijns- en jeugd-professionals om de kwetsbare Heerenvener ook richting passend sport- en beweegaanbod te bewegen.;
- Vanuit een integrale benadering, samen met het Werk en Inkomen beleid, wordt kenbaarheid gegeven aan de financiële mogelijkheden voor volwassen in armoede om deel te nemen aan sport, als onderdeel van het Participatiefonds 18+;
- We zetten bestaande succesvolle interventies voort.

Actielijn 2 Lekker bûten bewege en sporte

- Samen met ons speelbeleid zijn de beschikbare sport-, spel- en beweegplekken in de wijken en dorpen nog beter afgestemd op de vraag en wordt er volop buiten gespeeld, bewogen en gesport;
- We gaan het buitengebied inclusief de voorzieningen, daar waar het kan, beter benutten voor (extreme) outdoorsporten en urbansports;
- Sport en bewegen maken we ook in de inrichting van onze openbare ruimte meer zichtbaar door middel van verrassende elementen en activiteiten die uitnodigen tot sport en bewegen, passend bij ons imago van Stad van Sport. Dit doen we integraal met ons Wmo- en Gezondheidsbeleid, zoals 'beweegroutes'.

[2] Sociaal Vitaal is een programma dat is bedoeld voor zelfstandig wonende ouderen met een lage opleiding- en/of inkomen, in de leeftijd van 60-85 jaar, die onvoldoende lichamelijk actief zijn, eenzaam zijn en weinig veerkracht hebben om te kunnen omgaan met veroudering. Het Sociaal Vitaal programma bestaat uit een veelzijdig beweegprogramma, een weerbaarheidstraining, een sociale vaardigheidstraining en een voorlichting over verschillende gezondheids- en sociale thema's.

Actielijn 3 Heerenveense kinderen hebben sportplezier

- De basisschooljeugd blijft via activiteiten op of via school en of in de wijk kennis maken met verschillende sport- en beweegvormen en aanbieders daarvan. Dit doen we via 'Scoren voor Gezondheid' i.s.m. onze buurtsportcoaches;
- Binnen 'Scoren voor Gezondheid' zetten we 'helden' uit de topsport, uit de urbansports of uit de sociale omgeving van jongeren in als voorbeeldfuncties richting jeugd en jongeren;
- De buurtsportcoaches die schoolsportaanbod verzorgen, geven informatie en begeleiden de jeugd richting sportaanbieders;
- We gaan ondersteuning bieden aan sportverenigingen en –aanbieders voor het creëren van een pedagogisch en sociaal veilig klimaat, ook voor de lesbische, homo, bi en of transgender (LHBT) doelgroep[3] en richten ons op de diversiteit van onze samenleving. We willen hiervoor de Veilig Sport Klimaat (VSK) trajecten inzetten;
- We verbinden en versterken de inzet vanuit onderwijs en sport op het gebied van ouderbetrokkenheid bij sport en bewegen binnen en buiten de school;
- Door handhaving van de samenwerking met Stichting Leergeld en het Jeugdsportfonds nemen we zoveel mogelijk eventuele financiële drempels om te bewegen en te sporten weg bij jeugd met ouders/verzorgers met een minimuminkomen of lager.

Actielijn 4 Aansprekende sportactiviteiten en doorontwikkeling aanbod

- Sportaanbieders die vernieuwend, eigentijds en aansprekend aanbod op willen zetten krijgen de ruimte en worden waar nodig bij de ontwikkeling gefaciliteerd en gestimuleerd;
- Anders georganiseerde (informele) groepen zoals hardlopers, bootcampers en urbansporters die aanbod met potentie realiseren of willen opzetten, helpen we waar nodig op weg. Zij vinden bij de gemeentelijke sportregisseurs een centrale ingang voor vragen en advies.

3.2. Waarom deze ambities, actie en inzet?

Het sport- en beweeggedrag en het lidmaatschap van een sportvereniging van jongeren, volwassenen en ouderen in Nederland is in de afgelopen jaren redelijk stabiel gebleven (Collard & Pulles, 2015). Bij ouderen is wel een lichte stijging van de sportdeelname te zien. Fitness is de meest beoefende sport bij volwassenen (22%), gevolgd door hardlopen (12%), tennis (5%) en zwemmen (5%). Zo zijn steeds meer mensen lid van een fitnesscentrum en doen steeds meer mensen mee aan hardloopevenementen (Rapportage Sport, 2014). Kennisname van landelijke trends en landelijke cijfers over sport- en beweeggedrag is voor ons belangrijk om sportdeelnamecijfers in onze eigen gemeente te kunnen duiden en landelijke trends te kunnen volgen.

[3] Het creëren van een sociaal veilig sportklimaat en de VSK-aanpak richt zich niet uitsluitend op de jeugd maar ook op de volwassenen. Homo-emancipatie is één van de onderdelen van VSK, andere onderdelen zijn bijvoorbeeld: tegengaan discriminatie en van pesten.

Een van de trends van afgelopen jaren is dat het lidmaatschap van een vereniging niet meer de overheersende wijze van sportbeoefening is. De helft van de sporters geeft aan dat hij of zij sport individueel beoefent of in een zelfgeorganiseerde groep van vrienden of kennissen. Bijna een op de vijf (18%) sport bij een commerciële sportaanbieder (Rapportage Sport, 2014). Mensen kiezen voor anders georganiseerde sport (zoals sport in fitnesscentrum, buurthuis, park of bij het bedrijf) of voor het sporten in ongeorganiseerd verband. Deze wens tot ongebondenheid heeft tot gevolg dat mensen op andere en wisselende plekken gaan sporten, op door hen gewenste tijdstippen. Sporten gebeurt dan ook steeds vaker in de openbare ruimte. Succesfactoren van anders georganiseerde sport zijn sterke focus op de doelgroep, aanpassing van het niveau aan het individu, goede begeleiding, sterke nadruk op sociale activiteiten, regelmatige inventarisatie van behoeften en de samenwerking met andere organisaties (Van den Dool, 2016). Niet alleen de manier van sport verandert, ook de soorten sporten. Sporten die aan populariteit winnen zijn: fitness, hardlopen, (kick)boksen, yoga, freerunning, streetdance en bridge.

Om basisschoolleerlingen, jongeren, volwassenen en ouderen te stimuleren tot meer sport en bewegen in de gemeente Heerenveen is het belangrijk om goed beschreven, theoretische onderbouwde en/of bewezen effectieve interventies in te zetten. Een goed voorbeeld hiervan vinden wij het programma Sociaal Vitaal om ouderen te stimuleren tot bewegen en weerbaarheid en hun sociale vaardigheden te verhogen.

Basisschooljongeren
Een actueel goed voorbeeld in onze gemeente is het project Scoren voor Gezondheid (https://www.scorenvoorgezondheidheerenveen.nl/).

De basis voor een leven lang actief wordt gelegd in de jongste jaren. Binnen onze gemeente is het succesvolle project 'Scoren voor Gezondheid' (SvG) in uitvoering. Scoren voor gezondheid is een samenwerkingsverband tussen de gemeente Heerenveen (regie), Sportstad, sc Heerenveen, Thialf, CIOS, Hanze Hoge School (ALO) en Sport Fryslân. Het doel van Scoren voor gezondheid is om zoveel mogelijk kinderen van de basisscholen in beweging te laten komen en kennis te laten maken met een gezonde levensstijl. Ieder schooljaar beginnen de sportclinics weer in oktober op de basisscholen. Ze maken kennis met veel thema's en sporten. De actie duurt tot het voorjaar. Dit project willen wij voortzetten.

Beweeggedrag van jongeren
Met name het beweeggedrag bij jongeren (12-18 jaar) is in onze gemeente laag. Jongeren kunnen gestimuleerd worden om meer in de wijk te bewegen, zoals het stimuleren van Freerunningactiviteiten. Ook het organiseren van een Urban Sports week kan jongeren van het belang van meer bewegen en van het plezier in bewegen bewustmaken. Om jongeren te stimuleren tot meer bewegen, moet op onze lokale middelbare scholen aandacht worden besteed aan het beweeggedrag van jongeren. Uit

onderzoek komt een aantal werkzame factoren voor een succesvolle sportstimulering bij jongeren naar voren (Elling & Selten, 2016), te weten:

- betrek jongeren bij het ontwikkelen van het aanbod zodat dit aansluit bij hun wensen (bijvoorbeeld fitnessactiviteiten);
- betrek ouders en ambassadeurs bij het werven van jongeren en zet passende (online) wervingsmaterialen in
- zorg voor flexibiliteit in de mate van participatie en binding bij de activiteiten.

Beweeggedrag van volwassenen

Veel volwassenen sporten en bewegen te weinig als gevolg van een drukke levensfase met kinderen of een drukke baan. Om volwassenen te stimuleren tot sport en bewegen, is het nodig het sportaanbod aan te passen op de behoefte van deze doelgroep. Denk aan gezinssporten.

Beweeggedrag van ouderen

Met leeftijd neemt het beweeggedrag gestaag af. Van de ouderen in Nederland van 65 tot 80 jaar en ouder voldoet 77% aan de combinorm[4]. Van de ouderen boven de 80 jaar voldoet nog maar 49% aan die combinorm. Gelet op de toekomstverwachting dat mensen gemiddeld steeds ouder worden, is het belangrijk te weten hoe we meer ouderen aan het bewegen kunnen krijgen en houden.

Waarom bewegen ouderen minder? Het recente onderzoek van het RIVM beschrijft een aantal veel voorkomende redenen. Soms ligt het eraan, dat deze mensen zijn opgegroeid in een tijd waarin sporten en bewegen in de vrije tijd minder gewoon was dan tegenwoordig.

Verdere redenen voor ouderen om niet te sporten zijn: gebrek aan energie en niet kunnen volhouden van bewegen, pijn en angst voor bewegen en gebrek aan support en ondersteuning. Als bewegen pijn doet of te moeilijk is, dan is de drempel daarvoor hoog. Anderzijds kan bewegen in zulke gevallen juist ook een positief effect hebben: het kan de problemen verminderen. Sommige ouderen bewegen niet omdat ze bang zijn om te vallen, om letsel op te lopen of om ergere gezondheidsklachten te krijgen.

Wat zijn de belangrijkste redenen voor ouderen om wél te bewegen? Voorop staat voor ouderen het sociale aspect. Bewegen moet laagdrempelig en gezellig zijn, en in de eigen omgeving kunnen plaatsvinden. Voor andere ouderen is het verminderen van hun gezondheidsklachten een motief om te bewegen. Over het algemeen kan het voor ouderen belangrijk zijn dat zij bij hun beweegactiviteiten advies en ondersteuning krijgen vanuit de gezondheidszorg. Ook de aanwezigheid van trainers om veilig en verantwoord te kunnen bewegen is van groot belang.

Er zijn strategieën die ingezet kunnen worden om ouderen meer te stimuleren tot sport en bewegen. Ten eerste is het belangrijk om sport- en beweegaanbod dicht bij huis te organiseren en te benutten en belemmeringen weg te nemen en in te haken op de motieven die voor ouderen belangrijk zijn. Ten tweede is het aan te bevelen dat ouderen met iemand mee gaan om met sport te beginnen; het sociale aspect speelt een rol. Daarnaast is persoonlijke begeleiding belangrijk waarbij er aandacht is voor de barrières van ouderen om te sporten en bewegen. De gezondheidszorg kan ondersteunen bij het stimuleren van sport en bewegen bij ouderen. Het sportaanbod dient waar mogelijk voor deze specifieke doelgroep te worden aangepast. Tot slot is het essentieel om te zorgen voor plezier en ontspanning tijdens de sport- en beweegactiviteiten.

[4] De optelsom van de NNGB en de Fitnorm. Iemand voldoet aan de combinorm wanneer hij/zij aan tenminste aan één van de beide normen voldoet.

Om bewegen te stimuleren willen wij tevens inzetten op het anders inrichten van de omgeving en het openbaar(der) maken van sportaccommodaties. De inrichting van de gebouwde omgeving lijkt een stimulerend effect te kunnen hebben op het beweeggedrag. Ouderen bewegen bijvoorbeeld meer als de omgeving beweegvriendelijk is ingericht. Denk hierbij bijvoorbeeld aan onze werkzaamheden om valpreventie (gezondheidsbeleid) op te starten; onder begeleiding ouderen via speciale speeltoestellen te leren vallen. Mensen die hun omgeving als veilig ervaren, hebben een positievere houding ten opzichte van sportdeelname (Rapportage Sport, 2014). Dit past tevens bij de trend dat steeds meer inwoners behoefte hebben aan anders georganiseerde sporten en meedoen aan ongeorganiseerde sporten (zoals fietsen, wandelen, zwemmen) die vaak in de openbare ruimte worden gedaan.

Op dit moment wordt door het SCP en RIVM gewerkt aan een Sport Toekomst Verkenning. Hierin worden op basis van kennis, ervaring en data uit het verleden de trends in de toekomst (2030) gepresenteerd voor verschillende kernindicatoren van sport. Het betreft onder andere thema's als sportdeelname, clublidmaatschap, veilig sportklimaat, sportaccommodaties, tevredenheid met sport/beweegmogelijkheden en topsport. De uitkomsten van deze Sport Toekomst Verkenning betrekt het college bij de tweejaarlijks op te stellen uitvoeringsprogramma's.

Verklaring sport en beweegnormen

Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB)

NNGB: voor kinderen en jongeren (4 t/m 17 jaar): dagelijks minimaal één uur tenminste matig intensief bewegen, waarbij minimaal twee keer per week kracht-, lenigheid- en coördinatieoefeningen voor het verbeteren of handhaven van de lichamelijke fitheid.

NNGB: voor volwassenen (18 t/m 54 jaar): een half uur tenminste matig intensief bewegen op minimaal 5 dagen per week.

NNGB: voor ouderen (55 jaar en ouder): een half uur tenminste matig intensief bewegen op minimaal 5 dagen per week.

Fitnorm

Fitnorm voor kinderen en jongeren (4 t/m 17 jaar): Tenminste drie keer per week gedurende minimaal 20 minuten zwaar intensieve lichamelijke activiteit.

Fitnorm voor volwassenen (18 t/m 54 jaar): Tenminste drie keer per week gedurende minimaal 20 minuten zwaar intensieve lichamelijke activiteit.

Fitnorm voor ouderen (55 jaar en ouder): Tenminste drie keer per week gedurende minimaal 20 minuten zwaar intensieve lichamelijke activiteit.

Combinorm

De optelsom van de NNGB en de Fitnorm. Iemand voldoet aan de combinorm wanneer hij/zij aan tenminste aan één van de beide normen voldoet (Kemper et al., al.,2000; Ooijendijk et al., 2007).

4 Speerpunt II 'Sport- en beweeggedrag van kwetsbare groepen en verbinden sport met het sociaal domein'

4.1. Wat gaan we doen?

Ambitie, actie en inzet

Sport- en beweeggedrag van kwetsbare groepen en verbinden sport met het sociaal domein

Wij kennen een goed functionerend lokaal beweeg- en sportnetwerk met onder andere buurtsportcoaches (combinatiefunctionarissen) en sportregisseurs. Ook Atelier Majeur en anders sportaanbieders bieden aansprekend aanbod op het gebied van bewegen, zoals dans of acrobatiek. Daarnaast kennen onze dorpen en wijken ook een groot aantal spelers zoals de welzijnsorganisatie Caleidoscoop, wijk- en dorpsbelangen en jeugdhulp- en zorgorganisaties. De verbindingen tussen professionals in het sportnetwerk en de zorg, en welzijnsnetwerken kan, sinds de decentralisaties van 2015, versterkt worden. De uitdaging voor de toekomst is het versimpelen en vanzelfsprekend maken van de inzet van bewegen en sport op het gebied van welzijn, zorg, werk en (jeugd)hulp[5]. En daarbij ook de sportdeelname van inwoners met een beperking te bevorderen want deze blijft nog steeds achter bij de deelname van personen zonder een beperking.

Ambitie

In 2025……

- Is sporten en bewegen, maar ook dans, kunst en cultuur volledig geïntegreerd in onze sociaal domein aanpak en draagt dit bijvoorbeeld bij aan een zinvolle dagbesteding van onze kwetsbare inwoners en wordt via sport en beweging en dans, kunst en cultuur eenzaamheid bestreden en/of een zinvolle dag besteed (actielijn 5);
- Zijn de gemeentelijke sportaccommodaties, passend bij het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, goed toegankelijk voor inwoners met een beperking en zijn onze sportaanbieders goed op de hoogte van hoe men kan omgaan met kwetsbare doelgroepen en hebben daardoor meer gericht sportaanbod ontwikkeld. Onze doelgroep kan kiezen uit een breed sportaanbod (actielijn 6);
- Is de sportdeelname van inwoners met een beperking met 5 tot 10% toegenomen ten opzichte van het sportpercentage in 2017-2018 (actielijn 6).

Actielijnen

Actielijn 5 Sporten en bewegen maakt onderdeel uit van het sociaal Domein en geldt ook als middel voor activering

- Binnen de gemeente is meer kennis nodig over het sport- en beweeggedrag van specifieke doelgroepen (inwoners met een lager opleidingsniveau en inwoners

[5] In aansluiting op onze Wmo & Gezondheidsbeleid en het Jeugdbeleid.

met een handicap of chronische aandoeningen). In 2017-2018 laten wij inzichtelijk maken hoe hoog de sportdeelname is en welke belemmeringen deze doelgroepen ondervinden om te gaan sporten of bewegen, op basis waarvan vervolgens gerichte (sport)interventies worden ingezet;
- Bij nieuwe (zorg en ondersteunings)aanbestedingen (Wmo en Jeugd) stellen we als eis dat zorgaanbieders de samenwerking zoeken met onze meitinkers, gezinswerkers, sportregisseurs en accounthouders zodat sport als mogelijk middel onderdeel kan gaan uitmaken van de ondersteuningsplannen van cliënten en dat we samen met zorgaanbieders pilots op het gebied van sport als middel willen ontwikkelen;
- Het 'Sportproject Heerenveen' (eerder bekend onder de naam 'Sportproject De Beugel') wordt voortgezet en ondersteund (sport als middel activering);
- Het sport- en beweegaanbod voor kwetsbare doelgroepen wordt zoveel mogelijk opgenomen op de site www.scorenvoorgezondheidheerenveen.nl, zodat inwoners en professionals op een snelle en makkelijke manier toegang krijgen tot het beweeg- en sportaanbod;
- Samen met Atelier Majeurs wordt onderzocht op welke wijze dans, kunst en cultuur verbonden kan worden met het sociaal domein, in het bijzonder bij het bestrijden van eenzaamheid en dagbesteding;
- We gaan onderzoeken of we kunnen samenwerken met de Edwin van der Sar Foundation[6].

Actielijn 6 **Sportaccommodaties toegankelijk voor inwoners met een beperking en sportaanbieders op de hoogte hoe men kan omgaan met de doelgroep**

- Wij willen sport en beweegdeelname voor inwoners met een beperking stimuleren;
- Sportverenigingen die hiermee actief aan de slag gaan en concrete, structurele en aantoonbare resultaten (gaan) behalen, kunnen hiervoor per activiteit eenmalig een stimuleringsubsidie aanvragen ter hoogte van maximaal € 1.500,- (periode 2018 tot en met 2020) met een jaarlijks subsidieplafond van € 15.000,- (vanaf 2021 wordt opnieuw beoordeeld of dit verlengd moet worden);
- Er wordt samen met de partners ingezet op deskundigheidsbevordering van het kader van sportaanbieders om nog gerichter te kunnen omgaan met een specifieke doelgroep.

4.2. Waarom deze ambities, actie en inzet?

Over het algemeen is de sportdeelname onder mensen met een lage opleiding lager dan onder mensen met een hoge opleiding. Ook zijn mensen met één of meerdere chronische aandoeningen minder actief dan mensen zonder een chronische aandoening. In de gemeente Heerenveen is nog geen zicht op de sportdeelname van deze specifieke doelgroepen. De tabel hieronder geeft inzicht in het sport- en beweeggedrag naar achtergrondkenmerken in Nederland.

[6] De Edwin van der Sar Foundation realiseert projecten ter ondersteuning van mensen met hersenletsel op het gebied van revalidatie, participatie en preventie. Doel is de zorg voor patiënten met een hersenbeschadiging te verbeteren en 'bewegen' wordt ingezet in als middel om herstel van hersenfuncties en sociaal contact te bevorderen.

2014	Wekelijks sporten	Maandelijks sporten	Lidmaatschap sportvereniging
4-11 jaar	75	84	53
12-17 jaar	73	85	66
18-64 jaar (werknemers)	50	61	21
65+ jaar	40	45	13
Opleiding laag[7]	41	53	15
Opleiding midden	51	66	22
Opleiding hoog	62	78	29
Chronisch zieken (18+)	42	51	13
Niet-chronisch zieken (18+)	50	61	21

Sportdeelname en lidmaatschap sportvereniging naar leeftijd, opleiding en chronische aandoening. (Hildebrandt et al., 2015)

Er bestaat nog altijd een duidelijk verband tussen sportdeelname en opleidingsniveau. Hoe hoger opgeleid, des te groter de kans dat iemand aan sport doet. Dat geldt voor sportdeelname in het algemeen, maar ook voor bijna alle individuele takken van sport. Hierin is de afgelopen drie decennia weinig veranderd. Sport blijft sociaal gelaagd, sociale patronen blijken krachtiger dan men zou vermoeden (Pulles et al., 2015).

Opvallend is ook het lage aantal mensen met een chronische aandoening dat aan sport doet en lid is van een sportvereniging. Uit de Vrijetijdsomnibus (2014) blijkt dat het percentage mensen met een chronische aandoening en/of lichamelijke beperking (motorisch, auditief, visueel) dat minstens 12 keer per jaar sport (RSO-norm) lager is dan het percentage mensen zonder chronische aandoening of beperking. De sportdeelname onder mensen met een chronische aandoening én een lichamelijke aandoening is de helft lager dan de sportdeelname onder mensen met alleen een chronische aandoening of lichamelijke beperking (beide even hoog).

Voor mensen met een beperking lijkt gezondheid het belangrijkste motief om te sporten. Andere veelgenoemde motieven zijn sterker worden, plezier en gezelligheid. De reden om niet aan sport deel te nemen is ook meestal gezondheidsgerelateerd (o.a. weinig energie, angst voor blessures en nare ervaring in het verleden). Andere redenen zijn: geen tijd/behoefte, onbekend met de mogelijkheden en organisatorische zaken (zoals vervoer, kosten en tijdstip) (Van den Dool, 2015). Het kabinet heeft in het regeerakkoord (2012) aangegeven dat iedereen makkelijk dichtbij huis moet kunnen sporten. Dat geldt ook voor mensen met een handicap. Omdat sport en bewegen voor deze doelgroep nog niet vanzelfsprekend is, is door het ministerie van VWS nieuw beleid geformuleerd genaamd 'Grenzeloos Actief'. Het doel is dat na 2018 mensen met een beperking die willen sporten of bewegen passend en toegankelijk aanbod in de buurt kunnen vinden. In het kader van de aanpak 'Grenzeloos Actief' is recent onderzoek gedaan naar de mate waarin gemeenten en provincies beleid voeren op het gebied van gehandicaptensport en in hoeverre buurtsportcoaches voor gehandicaptensport worden ingezet (van der Lindert et al., 2016). Het blijkt dat bijna alle deelnemende gemeenten op de een of andere manier aandacht hebben voor het thema gehandicaptensport. Veel gemeenten zetten buurtsportcoaches in voor mensen met een beperking. Mensen met een visuele of auditieve beperking of psychosociale aandoening lijken in mindere mate door buurtsportcoaches te worden bediend dan mensen met een motorische of verstandelijke beperking. De inzet van buurtsportcoaches wordt door gemeenten als meest succesvolle activiteit beoordeeld. Deskundigheidsbevordering van het kader van sportverenigingen

[7] Werknemers 18-64 jaar.

en het doorverwijzen naar sportaanbieders door sociale wijkteams blijken activiteiten die voor verbetering vatbaar zijn.

Inwoners met een lage opleiding
Wij kunnen ons inzetten voor sportstimulering in specifieke doelgroepen. Afgelopen jaren hebben specifieke groepen die weinig aan sport doen nauwelijks aandacht gekregen. Wij kunnen meer inzetten op het stimuleren van sportdeelname onder mensen met een lage opleiding en mensen met een chronische aandoening. Een van de mogelijke manieren om laagopgeleiden meer aan het sporten te krijgen, is te blijven inzetten op het bewegingsonderwijs en schoolsport. Vaak zijn deze activiteiten verplicht en hebben een minder vrijwillig karakter zoals de sport- en beweeginterventies van sportverenigingen of buurthuizen. Daarnaast dient sport toegankelijk te zijn en moet nagedacht worden hoe sport voor laagopgeleiden interessanter gemaakt kan worden. Belangrijk is om dit te doen in samenwerking met de inwoners zelf.

Inwoners met een chronische aandoening of beperking
Ook mensen met een chronische aandoening of beperking dienen gestimuleerd te worden om meer te sporten. Een voorwaarde hiervoor is een aangepast sportaanbod op de sportverenigingen, zoals G-voetbal bij de v.v. Heerenveense Boys. Verenigingen kunnen gestimuleerd worden om aangepast aanbod te ontwikkelen en bekend te maken zodat vraag en aanbod op elkaar zijn afgestemd. Daarnaast zouden sportaccommodaties meer toegankelijk moeten worden gemaakt voor mensen met een beperking. Om sport- en beweeggedrag te stimuleren is het belangrijk om burgers te informeren over de bereikbaarheid en toegankelijkheid van sportaccommodaties (von Heijden, 2013). Naar aanleiding van de ratificatie van het VN-verdrag ontwikkelt de sportsector nu nieuwe manieren om de mogelijkheden voor mensen met een beperking om te kunnen sporten te vergroten. Een goed voorbeeld hiervan is de app Sportdrempelvrij. De app is bedoeld om meer zicht te krijgen op belemmeringen die mensen met een beperking ervaren bij het bezoeken van bijvoorbeeld een sporthal, zwembad of voetbalveld. Met de app van Sportdrempelvrij kunnen mensen met een beperking sportaccommodaties vinden en op toegankelijkheid beoordelen. Door de mensen met een beperking zelf de accommodaties te laten beoordelen, staat bovendien de zelf ervaren beleving centraal.

Landelijk geconsulteerde maatschappelijke partners doen de suggestie om op het thema participatie aandacht te besteden aan:
- ☐ Stimuleren van het integreren van voorzieningen: wegnemen van schotten en scheidingen tussen verschillende doelgroepen. Bijvoorbeeld op het gebied van welzijn, cultuur en sport;
- ☐ Wegnemen van drempels in het gebruik van vrijetijdsvoorzieningen;
- ☐ Wegnemen knelpunten in het vervoer naar vrijetijdsvoorzieningen.

Verbinden sport met het sociaal domein
Sinds januari 2015 zijn wij verantwoordelijk voor jeugdzorg, werk en inkomen en ondersteuning aan langdurig zieken en ouderen (jeugdwet, participatiewet en Wmo 2015). De hervormingen zijn gericht op het zo dicht mogelijk bij inwoners organiseren van zorg en ondersteuning. Insteek is dat inwoners - jong en oud - meedoen in de maatschappij en zo lang mogelijk veilig en zelfstandig in hun eigen omgeving wonen. Sport kan hieraan in onze ogen een bijdrage leveren. Er zijn verschillende redenen waarom de sport- en beweegsector een bijdrage kan leveren aan het sociaal domein.

Ten eerste zien wij de sportverenigingen als ontmoetingsplek die zorgen voor sociale binding en participatie. Dit maakt bijvoorbeeld onderdeel uit van ons Wmo-beleid speerpunt 1 (sociale samenhang in onze dorpen en wijken). Inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt kunnen bijvoorbeeld vaardigheden en ervaring opdoen met werk (bijvoorbeeld in de horeca). Sportverenigingen hebben hier ook baat bij. Met de

ervaring die inwoners bij de vereniging opdoen is het voor hen gemakkelijker om door te stromen naar een betaalde baan of opleiding.

Een tweede reden waarom sport een bijdrage aan het sociale domein kan leveren is dat de sport- en beweegaanbieders een spilfunctie in de wijk vervullen. Zij vervullen een verbindende rol. Om te zorgen dat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen kan sport en bewegen ook preventief worden ingezet. Participatie aan sport- en beweegprogramma's verbetert de fysieke fitheid en vermindert het sociaal isolement.

Tot slot draagt sport en/of het lid zijn van een vereniging bij aan het gezond opgroeien (fysieke en mentale ontwikkeling) van jeugd en heeft sport een grote pedagogische waarde. Sport en bewegen kan bijvoorbeeld een onderdeel zijn van een behandelplan binnen de jeugdhulpverlening.

Gelet op voornoemde redenen willen wij actief inzetten op het verbinden van sport met het sociale domein en willen wij sportaanbieders stimuleringen om bij te dragen aan thema's binnen het sociaal domein. Met de buurtsportcoach hebben wij ook de mogelijkheid (en de middelen) om deze verbinding te maken.

Goed actuele voorbeeld in Heerenveen: Sportproject Heerenveen
Via het sportproject Heerenveen (eerder sportproject De Beugel) doen jongeren zonder vaste dagstructuur via sport als middel werkervaring op om uiteindelijk door te stromen naar een opleiding, vrijwilligerswerk, re-integratietraject of een baan. Het werk is aangepast aan de wensen, talenten en mogelijkheden van de jongeren. Te denken valt aan bar- en keukenwerk, administratief werk, schoonmaken, magazijnbeheer, groenonderhoud, klussen, en het ondersteunen van evenementen. Ook stimuleren wij via dit project dat jongeren weer kunnen gaan deelnemen aan een opleiding of cursus.

In Heerenveen zijn de verdere sportactiviteiten voor inwoners met een beperking op dit moment in ieder geval:

Georganiseerd verband geestelijke beperking:
- Badminton
- Voetbal
- Bowlen
- Dansen
- Schaatsen
- Zwemmen
- Fitness
- Sport & Spel
- Tennis
- Zwemmen

Georganiseerd verband lichamelijke beperking:
- Schaatsen
- Zwemmen
- Goalball
- Paardrijden
- Basketbal
- Tennis
- Sport & Spel

5 Speerpunt III 'Verbreden inzet buurtsportcoaches'

5.1. Wat gaan we doen?

Ambitie, actie en inzet

Verbreden van de inzet van de Buurtsportcoaches

Om de nog niet- of weinig actieve Heerenvener te verleiden, het plezier en de voordelen van sport te laten ontdekken, zetten we breed in met de behulp van onze buurtsportcoaches. We willen nog consequenter de sterke verbindingen leggen met bijvoorbeeld onderwijs, zorg, gezondheid en welzijn en met de dorpen en wijken en sportaanbieders. Ook willen wij onze jongste inwoners uitdagen om een Nijntje Beweegdiploma[8] te behalen. Dat moet, net zoals bij een zwemdiploma, de normaalste zaak van de wereld worden: een goed motorisch fundament is namelijk van sterke invloed op de fysieke en mentale gesteldheid.

Ambitie

In 2025……

- Vervullen onze buursportcoaches woonservicezone gericht met succes en plezier de centrale rol binnen onze wereld van sport, onderwijs (basis en voortgezet), cultuur, welzijn, ouderen(zorg), jeugd(zorg), kinderopvang, dorps- en wijkbelangen en bedrijfsleven en zorgen zij voor verbinding tussen jong en oud (actielijn 7 en 8).

Actielijnen

Actielijn 7 De centrale rol van de buurtsportcoaches

- Wij continueren de succesvolle inzet van onze buurtsportcoaches en zorgen samen met de stakeholders voor financiering, opleidingen en trainingen;
- In 2017/2018 is duidelijk beschreven wat verwacht wordt van onze buursportcoaches en is uitgewerkt welke activiteiten concreet worden verwacht en op welke wijze zij de centrale rol gaan vervullen;
- Onze buurtsportcoaches worden vanaf 2017 in ieder geval ingezet voor het stimuleren van sport- en beweegdeelname onder de doelgroep 12 – 18 jaar bij voorkeur in samenwerking met het voortgezet onderwijs, ouderen en kwetsbare inwoners en zoeken, v.w.b. de twee laatst genoemde doelgroepen, de verbinding en samenwerking met onze Meitinkers.

[8] De Nijntje beweeglessen bestaan uit lessen waarin spelenderwijs veilig en verantwoord motorische vaardigheden van het kind geoefend worden. Er zijn twee lessenseries. Eén voor kinderen van 2 t/m 3 jaar en één voor kinderen van 4 t/m 6 jaar. De lesinhoud van zijn afgestemd op de motorisch vaardigheden die belangrijk zijn voor de ontwikkeling in de leeftijdsfase van het kind.

Actielijn 8 Onze buurtsportcoaches stimuleren inwoners dagelijks te bewegen

- Samen met ALO-ers worden basisschoolleerlingen dagelijks uitgedaagd te bewegen, onder schooltijd via bewegingslessen en/of na schooltijd via naschoolse sportcompetities;
- Onze kinderen op het speciaal onderwijs willen wij ook uitdagen en helpen, als ze dat willen, om lid te worden van een sportvereniging;
- Aandacht blijft uitgaan naar peuters en kleuters om hen in beweging te krijgen en wij willen een breed aanbod verspreid over de woonservicezones aan peuter/kleutergym creëren door samenwerking tussen de gymnastiek-verenigingen, buurtsportcoaches, onderwijs en kinderopvang;
- We dagen onze jongste inwoners uit om het Nijntje Beweegdiploma te behalen en als er een motorische achterstand is wordt in overleg met de ouders, de GGD Jeugdarts betrokken. Sportclubs vervullen ook een rol, zij promoten hun sport door het geven van kennismakingslessen en zijn aanwezig bij de diploma uitreiking. Dit kan bijdragen bij het verkrijgen van meer leden.

5.2. Waarom deze ambities, actie en inzet?

Sinds 2009 zetten wij de combinatiefunctionarissen in; *de* sportverbinding met het basisonderwijs en de sportverenigingen. Deze combinatiefunctionarissen gaan de rol van Buurtsportcoach vervullen. De opdracht is passend sport- en beweegaanbod in de buurt te organiseren en verbindingen te maken tussen sport- en beweegaanbieders en organisaties uit andere sectoren zoals zorg, welzijn, kinderopvang en het bedrijfsleven. Buurtsportcoaches worden in principe ingezet voor alle inwoners van de gemeente. In onze gemeente worden Buurtsportcoaches ingezet bij Scoren voor gezondheid, maar straks ook bij het verzorgingstehuis, binnen cultuur, het CTO en het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Het doel van de inzet van buurtsportcoaches is om het lokale sport- en beweegaanbod te verbreden, en veilig en toegankelijk te maken voor iedereen.

Onderzoek naar de effecten van de Buurtsportcoach is nog schaars. Vanaf 2016 is het Mulier Instituut in opdracht van het ministerie van VWS bezig met het uitvoeren van een effectonderzoek bij Buurtsportcoaches. Voorstudies laten zien dat voor de inzet van Buurtsportcoaches een aantal opbrengsten te benoemen is (van der Lindert et al., 2014; Pulles et al., 2014). Deze opbrengsten zullen ook voor de inzet van Buurtsportcoaches in onze gemeente gelden.

Als eerste blijkt het aantal brede scholen door de inzet van Buurtsportcoaches de laatste jaren te zijn toegenomen, vooral in het primair onderwijs. Een groot deel van de Buurtsportcoaches wordt ingezet op de vier oorspronkelijke sectoren sport, basisonderwijs, cultuur en voortgezet onderwijs. Zo ook in onze gemeente. De laatste jaren worden steeds meer nieuwe sectoren betrokken zoals welzijn, ouderen(zorg), jeugd(zorg), zorg, kinderopvang en bedrijfsleven. Kinderen (4-12 jaar) en jongeren (12-18 jaar) zijn nog steeds de belangrijkste doelgroepen, maar ook andere doelgroepen krijgen aandacht, zoals mensen in een aandachtswijk, mensen met overgewicht, buurt/wijkbewoners en jeugd in arme gezinnen en in mindere mate mensen met een beperking of chronische aandoening, inactieven en 65-plussers.

Ten tweede, gezien onze actuele focus op de doelgroepen ouderen, mensen met een chronische aandoening en mensen met een lager opleidingsniveau, willen wij de bijdrage van de Buurtsportcoaches voor deze doelgroepen inzetten. Uit onderzoek blijkt tevens

dat scholen en sportorganisaties een toename in het aanbod en de kwaliteit van sport- en beweegactiviteiten ervaren als gevolg van de inzet van Buurtsportcoaches.

Ten derde is gebleken dat sportverenigingen waarbij een Buurtsportcoach betrokken is hoger scoren op de indicator maatschappelijke functie dan sportverenigingen zonder Buurtsportcoach. Niet duidelijk is of maatschappelijk sterke sportverenigingen Buurtsportcoaches aantrekken of dat de Buurtsportcoach invloed heeft op de ontwikkeling van de maatschappelijke functie van de vereniging.

Tot slot wordt door Buurtsportcoaches en sportorganisaties aangegeven dat met de komst van de Buurtsportcoach het aantal leden van de sportvereniging is toegenomen.

Voornamelijk de groepsleerkrachten met een bevoegdheid in het werkgebied worden in onze gemeente door buurtsportcoaches, samen met studenten van het CIOS en de ALO, ondersteund bij de lessen in het bewegingsonderwijs, waarin de groepsleerkrachten middelen krijgen aangereikt om hun eigen aanbod te verrijken. Ook stelt de buurtsportcoach een jaarprogramma op en wordt iedere les voorbereid. In sommige gevallen geeft de Buurtsportcoach samen met de leerkracht het bewegingsonderwijs, dat is bij ongeveer 50% het geval. Daarnaast wordt een Buurtsportcoach ingezet om 65-plussers meer en georganiseerd te laten bewegen. In onze gemeente wordt de Buurtsportcoach in veel gevallen ingezet als organisator of uitvoerder.

Wij zitten nu in het proces van uitwerking hoe we deze activiteiten kunnen borgen, zodat de Buurtsportcoach zich op een ander terrein kan verbreden. Hierboven wordt gesproken over de rol van de Buurtsportcoach, maar in de bijeenkomsten met onze stakeholders wordt ook aangegeven dat de Meitinker een rol kan spelen bij het leggen van verbindingen. Iedere wijk en ieder dorp in onze gemeente heeft een meitinker waar inwoners met verschillende vragen terecht kunnen. Wij vinden het logisch als de Meitinker bijvoorbeeld een rol speelt bij het betrekken van inwoners met een beperking bij sportactiviteiten.

Uit onderzoek komen een aantal adviezen voor het succesvol inzetten van de Buurtsportcoach naar voren (Pulles et al., 2015). Deze adviezen nemen wij mee. Het betreft:

- Communicatieve vaardigheden (met de doelgroep en betrokken partijen) zijn cruciaal voor het succesvol functioneren van de Buurtsportcoach;
- Voldoende opleiding en competenties van de Buurtsportcoach is ook een voorwaarde voor succes;
- Het succes van de inzet van de Buurtsportcoach wordt in sterke mate gekoppeld aan ‘de persoon zelf’: zijn of haar achtergrond en doorzettingsvermogen.

UNIVÉ
VERZEKERINGEN
SPORTSTAD
V.MOOK

6 Speerpunt IV 'Vitale verenigingen en hun maatschappelijke rol'

6.1. Wat gaan we doen?

Ambitie, actie en inzet

Vitale verenigingen en hun maatschappelijke rol

Uit vitaliteitsonderzoeken blijkt dat 21% 'goed' scoort op de vitaliteitsmeter, 34% 'voldoende', 34% 'matig' en 11% 'onvoldoende'. Vitale verenigingen die meer willen betekenen voor hun omgeving krijgen de ruimte. We stimuleren meer vernieuwend aanbod voor de wijk of andere maatschappelijke activiteiten. Sportverenigingen hebben een belangrijke rol en dat willen wij graag zo houden. Zij bedienen een grote groep Heerenveners, van jong tot oud en zorgen voor een sterke sociale binding.

Ambitie

In 2025……

- Omarmen meer vitale sportverenigingen het sportief ondernemerschap en spelen in op flexibiliteit, modernisering en vernieuwing van hun aanbod, aansluitend bij de veranderende wensen en behoeftes van Heerenveners (actielijn 9).
- Vervullen meer sportverenigingen een maatschappelijke rol en scoort geen enkele verenigingen meer een onvoldoende op de vitaliteitsindex (actielijn 10).

Actielijnen

Actielijn 9 Sportief ondernemerschap en ondersteuning

- We onderzoeken, samen met onze sportpartners, of een centraal ondersteuningspunt of een functionaris (een soort van meitinker voor sportverenigingen) voor de georganiseerde breedtesport toegevoegde waarde kan hebben. Een punt of persoon waar sportverenigingen en andere non-profitsportaanbieders, zoals stichtingen, terecht kunnen voor ondersteuning op het gebied van organisatie, vrijwilligersbeleid, financiële kwesties etcetera;
- We bieden sportverenigingen (gebruikers van gemeentelijke accommodaties) kosteloos een (digitaal) podium om zichzelf te promoten en op die manier een grotere naamsbekendheid te genereren onder onze inwoners. De website www.scorenvoorgezondheidheerenveen.nl is hierbij leidend en we onderzoeken of dit portaal in een app kan worden aangeboden;
- Ondernemende verenigingen/clubs die meer willen betekenen voor hun omgeving[9] krijgen de ruimte, waar nodig stimuleren we het vraaggericht vernieuwen van hun aanbod en begeleiden we hen daarbij. Er kan een aanvraag worden ingediend voor een 'opstartsubsidie Maak Het!', waarbij per activiteit maximaal € 20.000,- wordt verstrekt, passend binnen de door het college

[9] Subsidie kan uitsluitend worden verstrekt voor projecten en (in principe structurele) activiteiten die de leefbaarheid en participatie in een wijk of dorp bevorderen, die bijdrage aan beheer en onderhoud van de openbare ruimte, die bijdragen aan de sociale cohesie en versterking eigen kracht, die bijdragen aan vrijwillige ondersteuning van inwoners met een ondersteuningsbehoefte waarmee taken van de gemeente deels of in het geheel worden overgenomen.

vastgestelde nadere regels;
- Sportverenigingen die grotere maatschappelijke projecten op willen zetten, krijgen daarbij begeleiding. We promoten het uitwisselen van informatie door verengingen die dergelijke projecten al in huis hebben.

Actielijn 10 Maatschappelijke rol en vitaliteit

- Om te bepalen op welke wijze de sportverenigingen meer maatschappelijk actief en vitaal kunnen worden en hoe we elkaar meer kunnen helpen, willen wij frequenter gestructureerd met elkaar in overleg en wordt in 2018 een plan uitgewerkt om te komen tot een 'Sportraad Heerenveen';
- Met de sportverenigingen (5) die op het onderdeel organisatiekracht goed scoren wordt een gesprek aangegaan over de mogelijkheid om als vereniging een maatschappelijke rol te (gaan) vervullen;
- In 2020 en 2025 wordt een vitaliteitsonderzoek uitgevoerd onder de verenigingen, waarbij ook de maatschappelijke oriëntatie van de verenigingen wordt onderzocht.

6.2. Waarom deze ambities, actie en inzet?

De Verenigingsmonitor van het Mulier instituut werd afgenomen onder een representatieve groep sportverenigingen. De Verenigingsmonitor laat zien dat verenigingen in de afgelopen jaren anders zijn gaan denken over hun maatschappelijke rol in aansluiting op de veranderde maatschappelijke positie van de sport (Lucassen & Van Kalmthout, 2015). Steeds meer clubbestuurders zijn overtuigd dat sportverenigingen een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben en mensen zouden moeten stimuleren om meer te gaan bewegen. Clubs proberen tegenwoordig vaker nieuw aanbod te ontwikkelen en werken meer samen met andere lokale organisaties, zoals gemeente, scholen, opvangorganisaties, gezondheidszorg, buurt- en wijkorganisaties en bedrijven. Er zijn sportverenigingen die hier niet in mee gaan en van mening zijn dat sportverenigingen er zijn om hun leden te laten sporten en niet meer dan dat.

Sport wordt meestal als doel gezien, maar inmiddels ook als middel beschouwd. Denk hierbij bijvoorbeeld aan ons Sportproject Heerenveen. Van verenigingen wordt geacht dat zij een bredere maatschappelijke functie (gaan) vervullen. De eerdere komst van het programma Sport en Bewegen in de Buurt en de Buurtsportcoach is een stimulans voor de rol van de sportvereniging naar een meer maatschappelijke rol in verbinding met andere sectoren en organisaties. De verenigingen met een eigen clubhuis blijken vaker maatschappelijk actief. Hetzelfde geldt voor verenigingen die verenigingsondersteuning ontvangen. Tegengesteld blijkt een slechte financiële positie een negatief effect op maatschappelijke activiteiten te hebben, evenals een tekort aan vrijwilligers. Hoe minder vrijwilligers een vereniging heeft, hoe minder maatschappelijk actief ze zijn (De Groot, 2008).

Het bepalen van de organisatiekracht van sportverenigingen geeft zicht op de interne dimensie van verenigingen. Een andere dimensie die van belang blijkt, is de maatschappelijke oriëntatie. Dit is de externe oriëntatie die wijst op de bijdrage die verenigingen kunnen en/of willen leveren aan beleidsdoelstellingen of maatschappelijke thema's in de gemeente. Onder maatschappelijke oriëntatie vallen thema's zoals samenwerking met andere organisaties, ontwikkeling van het sportbeleid, activiteiten in het kader van gezondheid, leefbaarheid sportstimulering en veilig sportklimaat.

Door beide dimensies met elkaar te combineren, ontstaat een vierveldenmodel met vier groepen verenigingen, te weten:

- Sportclubs die een geringe organisatiekracht hebben en weinig maatschappelijk gericht zijn (kwetsbare verenigingen);
- Sportclubs die wel krachtig zijn georganiseerd, maar weinig maatschappelijk gericht zijn (krachtige verenigingen);
- Sportclubs die niet krachtig zijn georganiseerd, maar desondanks wel maatschappelijk gericht (maatschappelijke clubs);
- Sportverenigingen die krachtig georganiseerd zijn en maatschappelijk georiënteerd (vitale verenigingen).

Inzicht in de organisatiekracht en de maatschappelijke oriëntatie van sportverenigingen in Heerenveen geeft ons aanknopingspunten voor het sportbeleid. Om sportverenigingen in te kunnen zetten voor een bredere maatschappelijke rol, hebben wij vitale verenigingen nodig (die op organisatiekracht en maatschappelijke oriëntatie goed scoren, zie figuur hieronder). Wij willen de krachtige verenigingen (waar de organisatiekracht goed is) stimuleren om zich meer in te zetten voor maatschappelijke doelen en/of de maatschappelijke verenigingen (maatschappelijk goed) sterker maken met betrekking tot organisatiekracht.

		Organisatiekracht totaal			
		Onvoldoende	Matig	Voldoende	Goed
Maatschappelijk totaal	Onvoldoende	Kwetsbare verenigingen		Krachtige verenigingen	
	Matig				
	Voldoende	Maatschappelijke clubs		Vitale verenigingen	
	Goed				

Vierveldenmodel van verenigingen, ingedeeld o.b.v. organisatiekracht en maatschappelijke oriëntatie (Lucassen & Van Kalmthout, 2015)

In onze gemeente is in 2015 een Verenigingsmonitor uitgezet om de organisatiekracht van de sportverenigingen in de gemeente te bepalen (onder andere leden, kader, accommodatie, financiën en beleid)[10]. De maatschappelijke oriëntatie is daarbij niet meegenomen. Verenigingen die op organisatiekracht goed scoren kunnen gezien worden als krachtig. Vijf verenigingen blijken goed te scoren. Met deze verenigingen (Kruisboogvereniging De Knipe, AV Heerenveen, Roeivereniging Aengwirden, Heerenveense tennisvereniging Ten Woude en VV Aengwirden) kunnen wij een gesprek aangaan over de mogelijkheid om als vereniging een maatschappelijke rol te (gaan) vervullen (zie bijlage II).

Omdat de Verenigingsmonitor niet door alle verenigingen is ingevuld, is aanvullend gekeken naar verenigingen in de gemeente Heerenveen die deel hebben genomen aan de Friese Verenigingsmonitor (zie ook bijlage II). Hieruit blijkt dat nog drie verenigingen

[10] Opgemerkt moet worden dat de totaalscore op de organisatiekracht alleen een beeld van de actuele conditie van een vereniging geeft. Deze index heeft geen voorspellende kracht voor de toekomst van de vereniging. Hoge scores geven geen garantie op voorspoed, lage scores voorspellen niet zonder meer een moeizaam of bedreigd voortbestaan vijf jaar later.

goed scoren op organisatiekracht en daarmee mogelijk een maatschappelijke rol kunnen vervullen. Het gaat dan om watersportvereniging AWS Eendracht, bridgeclub De Toer en jeu de boules-vereniging De Blede Boulers. De verenigingen zijn zeer divers en kunnen een brede doelgroep bereiken van jong (voetbal, tennis) tot oud (jeu de boules, bridge). Het is voor onze gemeente belangrijk om de sportverenigingen die goed en voldoende scoren op organisatiekracht te ondersteunen om deze waarde te behouden. Met verenigingen die onvoldoende of matig scoren, gaan wij spreken over wij een bijdrage kunnen leveren aan de organisatiekracht van deze verenigingen. Uit de Verenigingsmonitor blijkt dat sportverenigingen in de toekomst graag ondersteuning vanuit de gemeente ontvangen op de thema's financiën, accommodaties en kader.

Om de organisatiekracht van verenigingen in Heerenveen te blijven monitoren, doen wij in 2020 weer een vitaliteitsonderzoek onder de verenigingen. Hierbij willen wij dan ook de maatschappelijke oriëntatie van de verenigingen onderzoeken.

sportstad
heerenveen

7 Speerpunt V 'Topsport en breedtesport en Stad van Sport'

7.1. Wat gaan we doen?

Ambitie, actie en inzet

Topsport en breedtesport en branding Heerenveen als Stad van Sport

Het sportieve klimaat van Heerenveen wordt verstrekt door de topsport, Topsport Talent School en sportevenementen. Heerenveen brengt al jaren lang sporters op het hoogste niveau voort. Van voetballer Abe Lenstra tot turner Epke Zonderland. Van schaatser Sven Kramer tot turnster Sanne Wevers. In Heerenveen hebben wij het klimaat wat nodig is om prestaties van wereldniveau te leveren. Dat topsportklimaat staalt af op Heerenveen en levert ook wat op: een imago dat verbonden is met (top)sport, trots, nationale, internationale en Olympische medailles uitmondend in Sportstad van het Noorden en Stad van Sport. Iets om trots op te zijn. Maar ook rolmodellen en vele inspirerende momenten beleven wij. Al deze inzet heeft er toe geleid dat er in Heerenveen een topsportinfrastructuur is ontstaan waardoor er een Centrum voor Topsport en Onderwijs (CTO[11]) en Nationale TrainingsCentra (NTC's) aanwezig zijn, onder regie van NOC*NSF en het CTO. Maar ook zijn er Regionale Trainings Centra (RTC's) ontstaan, zoals in Sneek voor het zielen en in Drachten het zwemmen. Heerenveen draagt de topsport dan ook een warm hart toe.

Topsport krijgt in Heerenveen de kans zich te ontwikkelen met een focus op de sporten die passen bij het huidige DNA van Heerenveen: schaatsen (ijssporten), voetbal, judo, turnen, rugby, hockey en skeeleren. Breedtesport en topsport verbinden we op zoveel mogelijk punten, zodat ze optimaal van elkaar kunnen profiteren. Een jaarlijkse evenementenkalender met breedte, multi- en (top)sportevenementen geeft de economie een forse stimulans. Door een sterke focus te leggen op dat wat past bij Heerenveen, verwachten we meer rendement te halen en verbinding te leggen tussen onze topsport en breedtesport. Een nauwe samenwerking met onze topsportorganisaties, CTO, Thialf, Sportstad BV, SC Heerenveen, is gewenst.

Maar we willen topsport niet alleen gemeentelijk benaderen, maar ook provinciaal en in samenwerking met andere gemeenten. Want samen zijn we op dit gebied sterker. Fryslân is namelijk een vitale provincie waar veel mensen sporten, bewegen en buitenleven. Op basis van alle topsportprestaties is in Fryslân een topsportfocus ontstaan. Hierbij heeft het schaatsen, met twee mooie accommodaties als Thialf en de Elfstedenhal, een belangrijke katalyserende rol gespeeld. Maar ook in andere sporten wordt er in Fryslân op topniveau sport beoefend. Het gaat dan vooral om turnen, judo, zwemmen en zeilen. Natuurlijk mogen in dit rijtje de typische Friese sporten niet ontbreken: kaatsen, fierljeppen en skûtsjesilen.

Ambitie

In 2025……

- Hebben we, samen met de provincie Fryslân en de drie andere gemeenten, een

[11] Talentvolle sporters kunnen op één locatie fulltime wonen, studeren en trainen waardoor reistijden naar school of training voor de sporters minimaal zijn.

gezamenlijk gedragen Fries topsportbeleid, inclusief topsportevenementen (actielijn 11);
- Hebben we een Friese topsportorganisatie of –platform en een Fries topsportloket (actielijn 11);
- Hebben we een sterke verbinding van topsport met breedtesport, bedrijfsleven, overheid, onderwijs en gezondheidszorg tot stand gebracht (actielijn 11);
- Hebben we een breed draagvlak bij de inwoners en organisaties die zich herkennen in dit beleid en de ambities (actielijn 11);
- Participeren de Heerenveense topsporters als ambassadeur volop in de projecten Scoren voor Gezondheid en JOGG, zodat zij de schoolgaande jeugd bijvoorbeeld het belang van het behalen van een diploma duidelijk maken en het belang van een gezonde en sportieve levensstijl uitleggen (actielijn 12);
- Worden er in Heerenveen volop (breedte)sportevenementen georganiseerd die passen bij onze sportcultuur en is Heerenveen als Stad van Sport nationaal toonaangevend bij het organiseren van vernieuwende sportevenementen voor jong en oud en voor topsport en breedtesport (actielijn 13);
- Zijn er in Heerenveen minimaal drie beweegvriendelijke wijken of dorpen aanwezig waarbij de buitenomgeving inwoners uitnodigt te gaan sporten (actielijn 14);
- Is er volop samenwerking tussen de lokale topsport- en breedtesportwereld (en daarbinnen) en gebruiken zij elkaars kennis en kunde (actielijn 15);
- Is Heerenveen in ieder geval één keer als sportgemeente van het jaar aangewezen of heeft minimaal één keer 'het beste sportinitiatief van het jaar' gewonnen (actielijn 16).

Actielijnen

Actielijn 11 Naar een breed gedragen, eenduidig en integraal Fries topsportbeleid

- Samen met de provincie Fryslân en de drie gemeenten sluiten we een convenant om onze gezamenlijke ambities te realiseren;
- Hierbij zetten wij in op talentontwikkeling in het algemeen, als inspiratiebron voor sportparticipatie in de gehele breedte, voor het versterken van de vitaliteit en het vitale imago van Fryslân, het aanjagen van verbindingen in de Friese samenleving en haken hiermee beter aan bij het landelijke NOC*NSF beleid.

Actielijn 12 Topsporters als ambassadeur gezonde leefstijl

- Om de band tussen de lokale topsport en breedtesport verder te versterken zetten we, onder de vlag van Scoren voor Gezondheid en JOGG, in op het maken van afspraken met SC Heerenveen, Stichting Vrouwenvoetbal Heerenveen en het CTO ten behoeve van de inzet van topsportambassadeurs voor onze schoolgaande jeugd en bij sportieve evenementen.

Actielijn 13 Spin-off sportevenementen

- In het kader van Culturele Hoofdstad 2018 worden er in Heerenveen sportevenementen georganiseerd in samenwerking met de partners;
- Wij zetten in op het organiseren van jaarlijks terugkerende sportevenementen voor de breedtesporters en of topsporters die te classificeren zijn als 'buitengewoon'. Bijvoorbeeld een Feanster ultratriatlon met een combinatie van hardlopen, fierljeppen en skeeleren;

- We verkennen samen met 'Heerenveen 'n Gouden Plak' de mogelijkheden om in samenwerking met verschillende sportpartners tot een speciaal fonds te komen waarmee we financiële ondersteuning van sportevenementen, anders dan topsport, mogelijk kunnen maken;
- We maken uiterlijk in 2018 samen met 'Heerenveen 'n Gouden Plak' en/of centrummanager een wensen sportevenementenkalender waarop, naast de bekende sporten, ook plaats is voor 'nieuwe' sporten zoals urbansports of spektakelsporten en te ontwikkelen buitengewone sportevenementen en brengen wij in kaart welk beslag dergelijke sportevenementen gaat doen op de gemeentelijke middelen en via welke criteria sportevenementen dan wel of niet in aanmerking kunnen komen voor subsidie;
- We nodigen Heerenveners, ondernemers, het onderwijs en andere organisaties ook uit om zelf met initiatieven te komen voor sportevenementen met impact;
- We vragen daarbij de verbinding te leggen met onze culturele wereld en lokale instellingen.

Actielijn 14 Beweegvriendelijke wijken of dorpen

- Vanuit een integrale benadering (Wmo, Gezondheid, Sport) wordt in 2017 een start gemaakt met het creëren van beweegtoestellen in de buitenruimte voor jong en oud. Op basis van deze ervaring wordt verder uitgewerkt of bepaalde wijken of dorpen specifiek een beweegvriendelijke typering kunnen ontvangen.

Actielijn 15 Verbinding tussen lokale topsport en breedtesport

- Om verbinding tot stand te brengen tussen de Heerenveense Topsport- en de breedtesportwereld en te bevorderen dat zij van elkaar weten wat zij voor elkaar kunnen betekenen, is het nodig dat men elkaar goed kent en op gestructureerde momenten overleg hebben. Daarom organiseren wij terugkerende overlegvormen om informatie met elkaar uit te wisselen en de elkaar op die wijze te versterken.

Actielijn 16 Sportgemeente van het jaar

- Jaarlijks wordt vanuit de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) de 'sportgemeente van het jaar' of 'beste sportinitiatief van jaar' georganiseerd. Met ingang van 2017 zetten wij volop in op het 'winnen' van deze prijzen en schrijven wij ons actief hiervoor in.

7.2. Waarom deze ambities, actie en inzet?

Relatie topsport en breedtesport
Volgens de zogenaamde '*double pyramid theory*' kan de topsport niet bestaan zonder de aanwas en ontwikkeling van nieuw talent binnen verenigingen uit de breedtesport (*trickle-up effect*). Omgekeerd heeft de breedtesport behoefte aan topsport, vooral vanwege de aantrekkingskracht van topprestaties op de jeugd (*trickle-down effect*). Gemeenten besteden aandacht aan zowel breedtesport als topsport vanuit de gedachte dat beide onlosmakelijk verbonden zijn en elkaar onderling versterken.

Ten aanzien van de '*double pyramid theory*' kan geconcludeerd worden dat er geen sprake is van een gelijke mate van beïnvloeding tussen topsport en breedtesport. De topsport kan niet zonder breedtesport, maar andersom is dit in veel mindere mate het geval. Breedtesporters ontlenen vooral als publiek veel plezier aan de topsport, maar een groot deel van de sportbeoefenaars, vooral buiten verenigingsverband, zal in hun sportbeoefening nauwelijks een relatie met de topsport ervaren. Slechts een beperkt aantal studies heeft empirisch aangetoond dat topsportprestaties daadwerkelijk een stimulerend effect hebben op de omvang van het aantal sportbeoefenaars. Voor zover dit empirische bewijs wordt geleverd, betreft het overwegend korte termijneffecten (van Bottenburg et al., 2003, 2012). Hier moet opgemerkt worden dat topsportprestaties in nieuwe en onbekende sporten wel eerder leiden tot verhoogde sportparticipatie (van Bottenburg et al., 2003).

Binnen de sportverenigingen bewegen breedtesport en topsport ook vaak langs elkaar heen. De topsport genereert vaak inkomsten voor de sportvereniging in de vorm van bijvoorbeeld sponsoring, waarmee ook de breedtesport gefinancierd kan worden. Sportverenigingen kunnen een aantal stappen ondernemen om hun inkomstenstroom zodanig te vergroten en te spreiden dat hun financiële kwetsbaarheid vermindert (Van Nistelrooy, 2010). Hierbij moeten de verenigingen zich continu bewust zijn van het feit dat ze tijd en energie moeten investeren om alle belanghebbenden aan zich te blijven binden.

Voorbeelden om nieuwe inkomsten te genereren zijn bijvoorbeeld het opstarten van kinderopvang in het clubhuis om een nieuwe doelgroep aan te trekken en een bestaande doelgroep steviger te binden aan de vereniging. Daarnaast kunnen sportverenigingen kijken naar moderne mogelijkheden van sponsoring, zoals bijvoorbeeld digitale sponsoring en crowdfunding voor clubs. Een andere mogelijkheid is het door sportverenigingen gezamenlijk binnenhalen van sponsors. Een goed landelijk voorbeeld is waarbij zes voetbalverenigingen de handen ineen sloegen om gezamenlijk sponsoren te werven. Het bereik is door de samenwerking een stuk groter (de websites van de zes sportverenigingen trekken gemiddeld 12.000 bezoekers per week) en dus aantrekkelijker voor sponsoren.

Een laatste gebied waar breedtesport en topsport samen komen is binnen de Topsport Talent Scholen. In onze gemeente is een Topsport Talent School (OSG Sevenwolden) voor topsportleerlingen. Naast de toptalenten heeft de school ook leerlingen via de integrale en regionale talentcentra. Om niet alleen op topsport te focussen en ook de breedtesport te betrekken, heeft de school ook mogelijkheden voor leerlingen die affiniteit hebben met sport. Leerlingen kunnen zich aanmelden voor de opleiding Sportlifestyle. Het aantal leerlingen op deze school is in het afgelopen jaar flink gestegen. Op de school is met name veel vraag naar de SportLifestyle-richting. Het eerste jaar (2014/2015) begon met 55 leerlingen, het jaar daarna (2015/2016) hadden 222 leerlingen zich ingeschreven. Met de Topsport Talent School kan de gemeente zich profileren op het terrein van sport, bewegen en school. De Topsport Talent School trekt jongeren uit de gehele omgeving. Naast de Topsport Talent School in Heerenveen zijn in de noordelijke regio alleen in Zwolle en Groningen nog andere Topsport Talentscholen. Deze scholen hebben geen speciaal aanbod voor de breedtesport zoals dit er wel is in Heerenveen.

Topsport samen doen

Naast provinciale focus is er voor topsport nog iets nodig, een breed draagvlak en vele schouders die topprestaties mogelijk maken. In de provincie samenwerken dus. Dat is de reden waarom de provincie Fryslân en vier Friese gemeenten (Heerenveen, Smallingerland, Súdwest Fryslân en Leeuwarden) van plan zijn de handen ineen te slaan om de voorwaarden voor topsport nog beter mogelijk te maken en verder te ontwikkelen. Het gaat daarbij niet om alle sporten, er moeten keuzes worden gemaakt. Keuzes die bij

Fryslân passen, sterker, waar Fryslân zich ook mee profileert en verder kan profileren. Maar wel op een zodanige wijze dat die topsport stimulerend werkt op de breedtesport, economie, het onderwijs, de gezondheid en de leefbaarheid van onze provincie en haar gemeenten. Waarbij we onder topsport verstaan, het ontwikkelen van talent, het ondersteunen van topsporters, -teams en –clubs en het realiseren en handhaven van (top)sportevenementen en –accommodaties. Een totaal pakket van initiatieven en ondersteuning met een centrale regie en een breed draagvlak.

Sport als branding van Heerenveen als Stad van Sport
Als men aan Heerenveen denkt, denkt men meteen aan het Abe Lenstra Stadion, Sportstad en Thialf waar op topniveau wordt gevoetbald, geturnd en geschaatst. In de *branding* van Heerenveen als sportstad willen wij ook de breedtesport meenemen.

Onder *branding* wordt verstaan dat door de gemeente systematisch wordt gewerkt aan het imago: het totaal aan denkbeelden, opinies en gevoelens dat bij publieksgroepen over de gemeente bestaat. De sporten die met name in de gemeente Heerenveen worden beoefend zijn voetbal, hardlopen, wielrennen, fitness en schaatsen. Uit onderzoek naar de imago's van vijftien sporttakken volgens de Nederlandse bevolking blijkt dat voetbal en wielrennen als mannensport bij uitstek worden gezien. Daarnaast worden hardlopen, wielrennen, schaatsen vooral beschouwd als sporten die goed zijn voor het doorzettingsvermogen.

De sporten die populair zijn in onze gemeente zijn met name sporten die als individualistische sport worden beschouwd zoals schaatsen, wielrennen, hardlopen en fitness. Fitness wordt in vergelijking met andere sporten door een groot deel van de bevolking aangemerkt als goed voor de gezondheid (Hover & De Jong, 2011). In de *branding* van Heerenveen wordt verteld waarom de gemeente aantrekkelijk is. Het heeft als doel om bewoners aan te trekken en vast te houden. Dat zou niet alleen in slogans en advertenties moeten gebeuren, maar ook betrekking moeten hebben op het hele beleid van een gemeente waaronder bijvoorbeeld ook de inrichting van de wijken en de sportmogelijkheden. Sport en bewegen in de eigen buurt is voor jongeren, ouderen en mensen met een chronische aandoening belangrijk. Een mogelijkheid om de breedtesport in de *branding* van Heerenveen als sportstad mee te nemen, is het inrichten van een aantal wijken tot beweegvriendelijke wijken. Daarnaast kan gedacht worden aan het organiseren van breedtesportevenementen in de sporten die in de gemeente Heerenveen populair zijn zoals wielrennen en hardlopen. Evenementen voor de breedtesport kunnen ook georganiseerd worden voor specifiek Friese sporten zoals kaatsen, fierljeppen en schaatsen. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de faciliteiten die beschikbaar zijn bij Heerenveen sportstad.

Sportevenementen hebben niet direct effect op de sportdeelname. Zij zorgen er met name voor dat de al actieve inwoners meer gaan sporten of met een nieuwe sport beginnen. Evenementen alleen zijn niet voldoende om inactieve mensen te stimuleren tot sport. Wel is gebleken dat sportevenementen een positief effect hebben op sociale cohesie, met name de sportevenementen die georganiseerd zijn voor een breder publiek (Hover et al., 2016). Omdat in onze gemeente vooral sporten worden beoefend die het imago hebben goed te zijn voor het doorzettingsvermogen, is het een mogelijkheid te denken aan een soort Friese ultratriatlon waarbij mensen gaan hardlopen, fierljeppen en skeeleren en of wielrennen.

Branding van een stad of gemeente is een complex fenomeen dat in samenwerking met verschillende doelgroepen, belanghebbenden en stakeholders dient te worden opgepakt. Uit onderzoek onder gemeenten in Nederland blijkt dat stadsmarketing hoog op de beleidsagenda staat. Steeds meer steden en gemeenten ontwikkelen beleid om doelgroepen te behouden of aan te trekken. Een groot deel van de gemeenten beschikt inmiddels over een beleidsnota citymarketing.

8 Speerpunt VI 'Efficiënt gebruik van sportaccommodaties'

8.1. Wat gaan we doen?

Ambitie, actie en inzet

Efficiënt gebruik maken van sportaccommodaties

De komende 15 jaar zullen wij te maken krijgen met de vergrijzing, wat tot gevolg zal hebben dat er minder gebruik wordt gemaakt van de gemeentelijke sportaccommodaties. Op dit moment is het niet duidelijk of het versnipperde aanbod van buitensportaccommodaties op de langere termijn in stand kan worden gehouden of dat het noodzakelijk is toe te werken naar een efficiënter gebruik van de ruimte en de financiële middelen. Ook moeten we helder krijgen welke mogelijkheden voor optimalisering van gebruik en bezetting van in ieder geval de binnensportaccommodaties aanwezig zijn.

Ambitie

In 2025……

- Beschikt Heerenveen over voldoende, kwalitatief goede en betaalbare binnen- en buitensportvoorzieningen voor de breedte- en topsport verspreid over de gemeente (actielijn 17);
- Is het aanbod van buitensportaccommodaties minder versnipperd en passend bij de demografische ontwikkelingen (actielijn 17);
- Is de bezettingsgraad van de binnensportaccommodaties hoger door intensief gebruik en multifunctionele inzet (actielijn 18);
- Beschikken de dorpskernen over een sportvereniging(en), waarbij op de meest efficiënte manier wordt samengewerkt binnen de sportverenigingen op het gebied van de accommodaties (ruimtebeheer) en financiële middelen (actielijn 19);
- Zijn de gemeentelijke sportaccommodaties zoveel als mogelijk duurzaam op het gebied van energieverbruik (bijvoorbeeld '0 op de meter', LED-verlichting, opwekken energie (actielijn 20)).

Actielijnen

Actielijn 17 Kwaliteit en betaalbaarheid accommodaties passend bij demografie

- Uit de in 2017 ontwikkelde scenario's voor de te betalen huur van gemeentelijke sportaccommodaties blijkt welk tarief betaalbaar is om de bereikbaarheid van sport voor zoveel mogelijk Heerenveners te waarborgen. Via de Perspectiefnota 2017 is voorgesteld de bestaande tarieven te halveren;
- In 2020/2021 wordt onderzocht of een versnipperd aanbod van buitensportaccommodaties (inclusief onze playgrounds) op de langere termijn in stand kan worden gehouden of dat het noodzakelijk is toe te werken naar een efficiënter gebruik van de ruimte en van de financiële middelen passend bij de demografische ontwikkelingen;

Actielijn 18 Optimalisering gebruik en bezetting binnensportaccommodaties

- In 2020/2021 wordt onderzocht welke mogelijkheden voor optimalisering van gebruik en bezetting van in ieder geval de binnensportaccommodaties aanwezig zijn. Om aanbod en vraag meer in balans te brengen is het noodzakelijk om mogelijkheden van optimaliseren van gebruik en bezetting van in ieder geval de binnensportaccommodaties van de gemeente te onderzoeken. Dat kan naast sluiting ook zelfbeheer inhouden (beheer door één of meer verenigingen) of een bepaalde vorm van privatisering. Bij het bepalen van welke binnensportlocaties zouden kunnen worden opgeheven, zal rekening gehouden moeten worden met de bereikbaarheid van deze locaties voor bewegingsonderwijs in perspectief van het Huisvestingsplan basisonderwijs dat de gemeenteraad eveneens op 23 juni 2016 heeft vastgesteld ('Herijking Toekomstperspectief Huisvesting Basisonderwijs gemeente Heerenveen, 2016).

Actielijn 19 Efficiënte samenwerking sportverenigingen in de dorpen

- Het maatschappelijke belang van een sportvereniging in een dorp kan worden toegeschreven aan drie verschillende waarden: gezondheid, ontmoeting en identiteit. Het behouden van sportverenigingen in dorpskernen is gedurende de periode tot 2025 daarom het uitgangspunt, waarbij wel efficiënter kan worden samengewerkt binnen de verschillende sportverenigingen op het gebied van accommodaties. De gemeente kan kansrijke maatregelen treffen om vraag en aanbod meer op elkaar af te stemmen zodat de bezetting van de sportverenigingen, met name binnensport, wordt verhoogd (gedacht kan worden aan nieuw sportaanbod, maar ook aan samenwerking met een toneelvereniging of dagtarieven aanpassen om de bezitting te verhogen).

Actielijn 20 Duurzame gemeentelijke sportaccommodaties en verenigingen

- Vanaf het tweede half jaar van 2017 gaan wij onderzoeken op welke wijze wij sportverenigingen, die gebruik maken van gemeentelijke sportaccommodaties, ondersteuning kunnen bieden op het gebied van energiebesparing en het al dan niet opwekken van duurzame energie.

8.2. Waarom deze ambities, actie en inzet?

Uit het onderzoek naar Ruimte voor sport in Heerenveen (2016) blijkt dat in onze gemeente meer dan voldoende buiten- en binnensportaccommodaties zijn voor nu en in de toekomst. Het zijn met name kleinschalige accommodaties die in hoge mate versnipperd zijn. Dit leidt tot een suboptimaal gebruik van de accommodaties (Wezenberg- Hoenderkamp, 2016). Naast het berekenen van de ruimte voor sport, is ook bij de sportverenigingen zelf nagegaan hoe zij tegen de accommodatie aankijken. In de Verenigingsmonitor is gevraagd of zij met de huidige locatie in de toekomst vooruit kunnen en of de accommodatie in goede staat is. Daarnaast is gevraagd of de vereniging op elk gewenst moment over de accommodatie kan beschikken en of zaken als financiering, huur, onderhoud, beheer et cetera naar wens verlopen.

De uitkomsten van het onderzoek naar Ruimte voor Sport in Heerenveen zijn vervolgens naast de uitkomsten van de Verenigingsmonitor gelegd. Hierbij zien we bij de meeste sportverenigingen dat de resultaten overeenkomen. Zo blijkt uit het ruimteonderzoek dat bijvoorbeeld AV Heerenveen voldoende ruimte heeft. In de verenigingsmonitor scoort deze vereniging ook 100 punten bij het onderdeel accommodatie. Eenzelfde beeld, alleen dan omgekeerd, werd waargenomen bij voetbalvereniging Akkrum en hockeyvereniging Quick Stick. Uit het ruimteonderzoek bleek een tekort aan velden wat ook terugkomt in de score op het onderdeel accommodaties van beide verenigingen (score respectievelijk 25 en 0), waarop de gemeente inmiddels actie heeft ondernomen.

Opvallend bij de vergelijking van de resultaten van beide onderzoeken is dat bij een viertal verenigingen volgens het ruimteonderzoek voldoende capaciteit zou moeten zijn. Toch scoren deze sportverenigingen laag met betrekking tot de vitaliteitsindex op het onderdeel accommodaties. Het betreft VV Heerenveen, korfbalvereniging Heerenveen, korfbalvereniging Wordt Kwiek Jubbega en VV Nieuweschoot. Wij gaan met deze verenigingen in gesprek met betrekking tot de vraag waarom zij aangeven belemmeringen te zien bij de accommodatie.

Omdat sportverenigingen van belang zijn voor de leefbaarheid in kleine kernen, is het nodig de sportverenigingen in onze gemeente te behouden en efficiënter te gebruiken. De afgelopen jaren is beleidsmatig veel aandacht uitgegaan naar sport en bewegen dicht(er)bij. De achterliggende gedachte is dat zo meer mensen in beweging komen. Om dit te bereiken is het belangrijk dat een vereniging aan weet te sluiten bij de wensen van de inwoners en diverse groepen samen weet te brengen.

Uit landelijk onderzoek naar sportverenigingen in krimpkernen blijkt dat in een kleine kern voorzieningen waar mensen elkaar kunnen ontmoeten (zoals sportverenigingen) van groot belang zijn voor de leefbaarheid (Hoekman et al., 2015). Het maatschappelijke belang van een sportvereniging in een dorp kan worden toegeschreven aan drie verschillende waarden: gezondheid, ontmoeting en identiteit. De mogelijkheid om in een dorp te sporten is belangrijk voor de gezondheid van de bevolking. Of dat via een vereniging gebeurt of via andere sportaanbieders speelt daarbij minder een rol. Wel draagt het sporten bij een vereniging bij kinderen er aan bij dat zij samen sporten en daardoor leren samen te werken. En een sportvereniging in een dorp kent een grote sociale waarde: het is een mogelijkheid voor ontmoeting. Daarnaast zorgt het voor een stuk dorpsidentiteit, een trots ‘wij-gevoel’. Vandaar dat wij in het Wmo-beleid al aangegeven hebben dat het bestaande sportaanbod in onze gemeente van waarde is voor het elkaar kunnen ontmoeten en dat wij dat zoveel als mogelijk in stand willen houden.

Uit het onderzoek blijkt ook dat het voor bewoners belangrijk is om in de eigen kern te kunnen sporten. Mensen hechten aan hun eigen (dorps)identiteit en het ‘karakteristieke’ dat zij in de vereniging terugvinden. Maar, als een bepaalde sport niet in het dorp wordt aangeboden, dan lijken inwoners het geen probleem te vinden om naar een andere kern te rijden om hun sport te beoefenen. In 2014 heeft het SCP samen met het Mulier instituut onderzoek gedaan naar welke afstand dorpsbewoners voor de sport willen overbruggen. Zowel jongeren als ouderen sporten in het algemeen minder naarmate sportaccommodaties verder weg zijn (Vermeij et al., 2014). Opgemerkt moet worden dat steeds meer mensen in de openbare ruimte sporten en dat een steeds kleiner aandeel van de bevolking gebruik maakt van gemeentelijke buiten- en binnensport-accommodaties. Kortom; sportvoorzieningen in de buurt hoeven niet per se gerelateerd te zijn aan de gemeentelijke sportaccommodaties.

Veel sportaccommodaties in onze gemeente hebben een lage bezetting. De sportverenigingen zouden in het kader van het maatschappelijke belang niet moeten

verdwijnen. Wel willen wij in de periode 2017 – 2025 kijken naar mogelijkheden om de bezetting van de sportaccommodaties te verhogen. Stakeholders geven aan dat voorzieningen in de kleinere kernen gezamenlijk gebruikt moeten worden. Verenigingen staan open om samen te werken. Belangrijk hierbij is dat de eigen identiteit van de club behouden moet blijven.

Uit onderzoek naar de ervaringen om sportaccommodaties efficiënter te gebruiken, komen de volgende kansrijke maatregelen naar voren (L'abée, 2015). Om ervoor te zorgen dat de accommodatie zeven dagen per week zestien uur per dag gebruikt wordt, is het belangrijk om samenwerking aan te gaan tussen gemeente, sportverenigingen en 'nieuwe' organisaties zoals bedrijfsleven (bedrijfssport), onderwijs (gymlessen, sportdagen, toernooien), kinderopvang, toneelvereniging, zorg en welzijn (aanbod overdag). Daarnaast kan de samenwerking tussen sportvereniging en ongeorganiseerde sporters worden gestimuleerd. Een andere kansrijke maatregel is om het tarievenbeleid aan te passen door bijvoorbeeld een gunstig tarief voor het gebruik in de daluren te rekenen. Ook kan er gedacht worden aan het verruimen van het bestemmingsplan van 'sport' naar 'maatschappelijke voorziening'. Er zijn belemmeringen te noemen die het verhogen van de bezetting op sportverenigingen bemoeilijken, zoals beperkte beschikbaarheid van het vrijwilligerskader overdag, beperkte kennis van omgaan met de doelgroep en het ontbreken van ondernemerschap bij sportverenigingen. De gemeente zal de sportverenigingen hierbij moeten ondersteunen.

Bij de actualisatie van het Accommodatieplan Sport (gemeenteraad 23 juni 2016) in Heerenveen zijn een tweetal conclusies getrokken, die beleidsmatig nog nader moeten worden uitgewerkt. Het gaat hierbij om:

- Gegeven de huidige realiteit met demografische verschuivingen moet worden onderzocht of een versnipperd aanbod van buitensportaccommodaties op lange termijn in stand kan worden gehouden of dat het noodzakelijk is toe te werken naar een efficiënter gebruik van de ruimte en van de financiële middelen. Op dit moment is er nog geen noodzaak om gehele buitensportcomplexen af te stoten.
- Om aanbod en vraag meer in balans te brengen is het noodzakelijk om mogelijkheden van optimaliseren van gebruik en bezetting van in ieder geval de binnensportaccommodaties van de gemeente te onderzoeken. Dat kan naast sluiting ook zelfbeheer inhouden (beheer door één of meer verenigingen) of een bepaalde vorm van privatisering. Bij het bepalen van welke binnensportlocaties zouden kunnen worden opgeheven, zal rekening gehouden moeten worden met de bereikbaarheid van deze locaties voor bewegingsonderwijs in perspectief van het Huisvestingsplan basisonderwijs dat de gemeenteraad eveneens op 23 juni 2016 heeft vastgesteld ('Herijking Toekomstperspectief Huisvesting Basisonderwijs gemeente Heerenveen, 2016).

Goed voorbeeld: Sportpark ONA gemeente Gouda
Sportpark ONA in de gemeente Gouda werd geteisterd door terugloop van leden. Besloten werd om de club een centrale rol in de wijk te geven. Verschillende organisaties (wijkpolitie, welzijnsorganisaties, woningstichting en onderwijs) gingen samen werken om (sport)aanbod te organiseren op de vereniging zoals wandelactiviteiten, biljarten, ouderengymnastiek/valpreventie, yoga, fysiotraining, en veteranenvoetbal. Ook werd de keuken gebruikt door (arbeidsongeschikte) vrouwen die kookten voor mensen die dat niet meer zelf kunnen. De levendigheid op het sportpark is van positieve invloed op het behoud van leden, nieuwe leden, meer inkomsten en verbetering van de leefbaarheid in de wijk.

Aangenomen motie gemeenteraad Heerenveen
Tijdens de begrotingsbehandeling 2017 (10 november 2016) heeft de gemeenteraad een motie aangenomen die het college van burgemeester en wethouders de opdracht heeft gegeven scenario's uit te werken voor het verlagen van de tarieven voor (breedte)sportaccommodaties. Via de Perspectiefnota 17 (behandeling gemeenteraad juni 2017) is voorgesteld de bestaande tarieven te halveren.

Sportstad
Heerenveen
Turncentrum

9 Financiën, organisaties en communicatie

9.1. Stand van zaken financiën sportstimulering

De begroting 2017 en de perspectiefnota 2017 laten op het onderdeel sportstimulering het volgende beeld zien. Hierbij merken wij op dat de hier genoemde bedragen nog kunnen veranderen, omdat op het moment van schrijven de Perspectiefnota 2017 nog behandeld moet worden door de gemeenteraad in de vergadering van 22 juni 2017.

De (concept) beschikbare structurele middelen voor sport- en beweegstimulering zijn:

Jaar	2017	2018	2019	2020	2021
Begroting	€ 534.192,-	€ 534.192,-	€ 534.192,-	€ 534.192,-	€ 534.192,-
Perspectiefnota `17	--	€ 97.000,-	€ 112.000,-	€ 112.000,-	€ 112.000,-
Totaal begroot[12]	€ 534.192,-	€ 631.192,-	€ 646.192,-	€ 646.192,-	€ 646.192,-

Bovengenoemde bedragen worden jaarlijks geïndexeerd met de gemeentebrede index

Uit het totaal beschikbare budget worden bijvoorbeeld de kosten van de jaarlijkse snuffelperiodes van kinderen aan sport (2) betaald, onze bijdrage aan het Sportgala, de waarderingssubsidie voor de twee Heerenveense Skûtsjes, de jaarlijkse subsidie voor de talentontwikkeling bij het CTO en de kosten van de inzet van onze buurtsportcoaches. De in deze nota genoemde voortzetting van bestaande sport- en beweeginterventies worden dan ook bekostigd vanuit bovengenoemd budget. Er is op dit moment geen structurele uitzetting nodig van financiële middelen. Overigens, de middelen die te maken hebben met het beheer en onderhoud van onze gemeentelijke sportaccommodaties vallen niet onder het boven genoemde bedrag. De verhoging via Perspectiefnota 2017 heeft te maken met de inzet van de Buurtsportcoaches.

9.2. Te verwachten incidentele uitgaven als gevolg van # Beweegt het

Acties die, na vaststelling door de gemeenteraad en binnen de bestaande Sport- en preventieve sociaal domein begroting, meteen kunnen worden opgestart zijn:

- Onderzoek beweeg- en sportdeelname, inclusief specifieke doelgroepen (handicap/ chronische aandoeningen);

- Driejarige pilot (met ingang van 2018) in de vorm van een stimuleringssubsidie voor sportverenigingen die actief aan de slag gaan met een vernieuwend sport- en beweegaanbod voor inwoners met een beperking. Na aanvraag kunnen zij per activiteit een eenmalige subsidie ontvangen van maximaal € 1.500,- met een jaarlijks subsidieplafond van € 15.000,-. Wordt uitgewerkt in een nadere subsidieregel passend bij de ASV.

[12] Onder voorbehoud begrotingsbehandeling gemeenteraad Heerenveen

- Ondersteuning bieden aan sportverenigingen en –aanbieders voor het creëren van een pedagogisch en sociaal veilig klimaat. Dit geldt ook voor de doelgroep die anders geaard of transgender (LHBT) is. Ondersteuning via de Veilig Sport Klimaat (VSK) trajecten.

De verdere actiepunten en subacties worden eerst uitgewerkt. Vervolgens wordt beoordeeld of ze bijdragen aan de gestelde ambities. Eventuele benodigde structurele financiële middelen kunnen dan aan de gemeenteraad worden voorgesteld via de betreffende Perspectiefnota.

9.3. Organisatie

Uit de voorgaande hoofdstukken blijkt wel dat het spelersveld als het gaat om sporten en bewegen omvangrijk is.

Partners op het gebied van sport en bewegen, waarmee wij nauw samenwerken, zijn bijvoorbeeld (niet-limitatief)

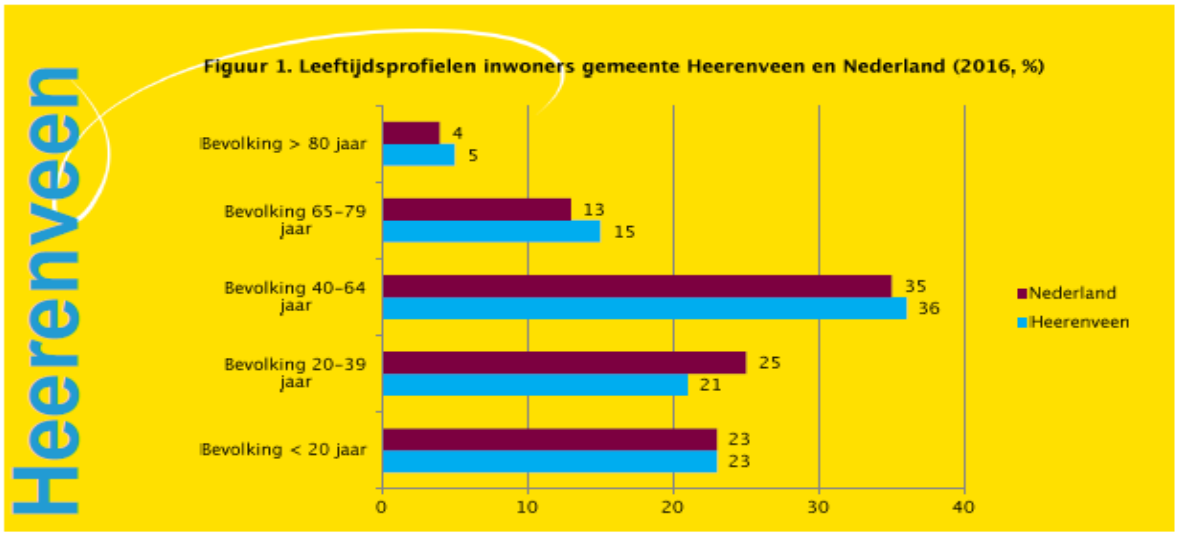
Al onze sportverenigingen	Sportstad B.V.	Thialf B.V.
CTO Noord	SC Heerenveen	Sportaanbieders
Vereniging Sport en Gemeenten	Sport Fryslân	Basis- en voorgezet onderwijs
Scoren voor Gezondheid	Centrummanager	JOGG
Gecontracteerde zorgaanbieders	Caleidoscoop	Dorps- en wijkbelangen
Heerenveen Vitaal	’n Gouden Plak	JC-Foundation

9.4. Communicatie

Aan de hand van een nog nader uit te werken communicatieplan, worden de inwoners, de sportaanbieders, de dorps- en wijkbelangen, de onderwijswereld en overige instellingen geïnformeerd over het sport- en beweegbeleid 2017 – 2025.

HZ&PC

Bijlage I Factsheet Breedtesport in Heerenveen

Breedtesport in Heerenveen

Factsheet 2016/10

September, 2016

Dorine Collard

In dit factsheet 'Breedtesport in Heerenveen' wordt een beeld gegeven van de sportparticipatie, het beweeggedrag, de vitaliteit van sportverenigingen, sportaccommodaties, topsporttalentscholen en buurtcoaches in de gemeente Heerenveen. Het factsheet is samengesteld op basis van onder andere het sportparticipatieonderzoek, de Verenigingsmonitor, de Gezondheidsmonitor en het rapport 'Ruimte voor sport in Heerenveen'. Sportdeelname is bepaald aan de hand van de landelijke Richtlijn Sportdeelname Onderzoek[1]. Beweeggedrag is bepaald aan de hand van de Nederlandse Norm Gezond Bewegen[2]. De inhoud van het factsheet kan gezien worden als startfoto en richting geven aan de prioritering van beleidsspeerpunten in de toekomst.

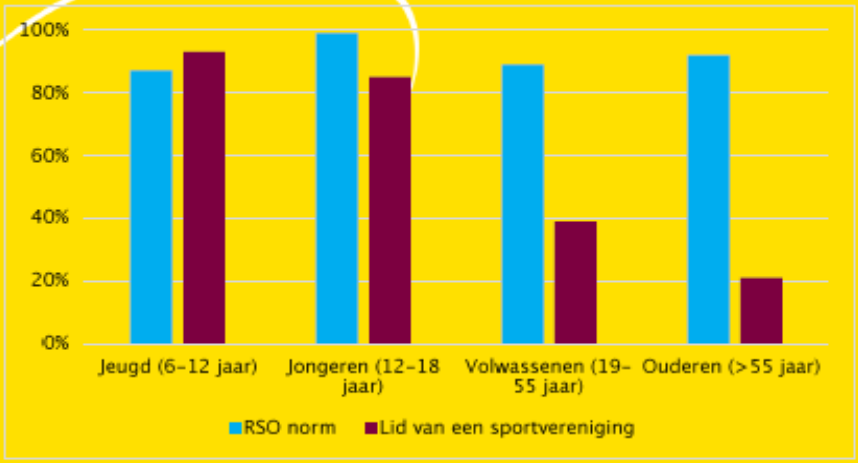
Demografie van Heerenveen

De gemeente Heerenveen telt net iets meer dan 50.000 inwoners (2016), waarvan ongeveer 29.000 inwoners in de hoofdplaats Heerenveen wonen. In 2016 is 23 procent van de inwoners in de gemeente Heerenveen jonger dan 20 jaar. Een vijfde van de inwoners is ouder dan 65 jaar.

Het leeftijdsprofiel van Heerenveen is vergelijkbaar met het landelijke leeftijdsprofiel, zij het met een iets kleiner aandeel jongvolwassenen. De bevolking van de gemeente Heerenveen laat een groei van bijna 5 procent zien tot 2030[3]. De groei treedt in alle woonservicezones op, maar is minimaal in Akkrum, Nes en Aldeboarn (woonservicezone 6). Met name het aantal 55-plussers gaat in de toekomst in de gemeente Heerenveen groeien en de groepen van 12-17 jaar en van 35-54 jaar zullen kleiner worden.

In 2015 was het percentage allochtone inwoners in de gemeente Heerenveen 11 procent. Hiervan wordt 6 procent gezien als westerse allochtoon en 5 procent als niet-westerse allochtoon. Het percentage allochtone inwoners in de gemeente Heerenveen is lager dan het landelijke percentage. In Nederland lag het percentage allochtone inwoners op 22 procent (CBS, 2015, bewerking Mulier Instituut). Daarnaast had 45 procent van de inwoners van Heerenveen in 2015 een gemiddeld inkomen. Bijna een op de drie inwoners had een laag inkomen en 21 procent had een hoog inkomen. Deze verdeling is vergelijkbaar met landelijke cijfers (CBS, 2015, bewerking Mulier Instituut).

Figuur 2: Sportgedrag (RSOnorm) en lidmaatschap van een sportvereniging binnen de gemeente Heerenveen (2013, %)

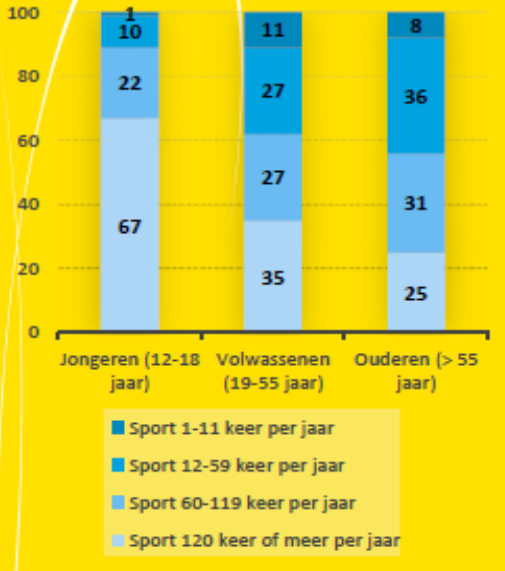

Cijfers over sportparticipatie in Heerenveen zijn gebaseerd op uitkomsten van het sportparticipatieonderzoek uit 2013. Van alle basisschoolkinderen gaf 87 procent aan dat ze aan sport doen. Bij jongeren, volwassenen en ouderen is nagegaan in hoeverre zij minimaal één keer per maand aan sport doen. In 2013 voldeed 99 procent van de sportende jongeren aan de RSO-norm. Uit het sportparticipatieonderzoek blijkt tevens dat 89 procent van de sportende volwassenen (19-55 jaar) en 92 procent van de sportende ouderen (> 55 jaar) aan de RSO-norm voldoet.[4]

Een groot deel van de sportende basisschooljeugd in Heerenveen was in 2013 lid van een sportvereniging blijkt uit het sportparticipatieonderzoek (93%). 85 procent van de sportende jongeren was in 2013 lid van een sportvereniging. Volwassenen en ouderen zijn minder vaak lid van een sportvereniging dan de jeugd en jongeren. Een op de vijf ouderen (> 55 jaar) was in 2013 lid van een sportvereniging[4]

In 2013 doen de meeste jongeren in Heerenveen (67%) 120 keer of vaker per jaar aan sport. Dat is gemiddeld 2 à 3 keer per week. 35 procent van de volwassenen sport gemiddeld 2 à 3 keer per week. Een op de tien volwassenen sport minder dan één keer per maand. Naarmate de leeftijd vordert, zien we een daling van de sportfrequentie. De meeste ouderen (36%) sporten tussen de 12 en 59 keer per jaar.

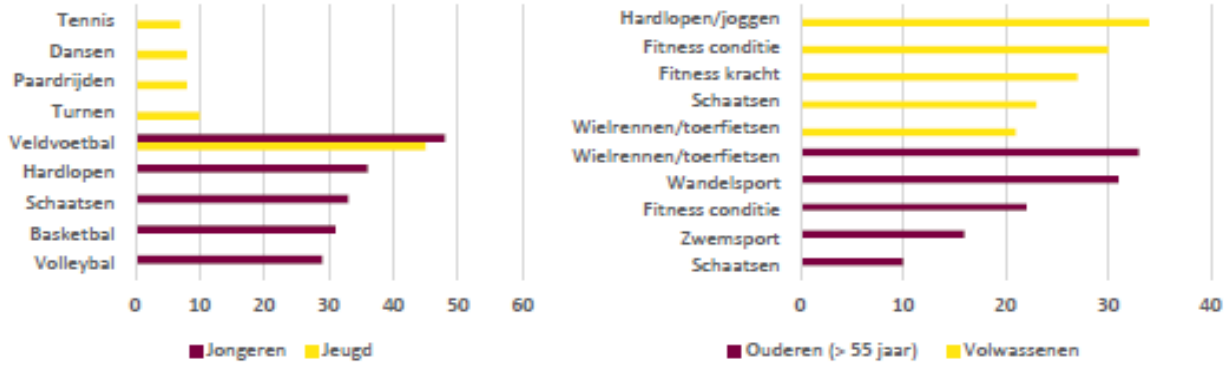
Figuur 3. Sportfrequentie per jaar van jongeren, volwassenen en ouderen in Heerenveen (2013, %)

In het sportparticipatieonderzoek is ook gevraagd welke sporten de inwoners van Heerenveen doen. De top 5 met de meest beoefende sporten door jeugd, jongeren, volwassenen en ouderen is in figuur 4 weergegeven. Bij de jeugd en jongeren staat veldvoetbal bovenaan. Bij volwassenen en ouderen zijn dat respectievelijk hardlopen/joggen/trimmen en wielrennen/toerfietsen.

Opvallend is dat verschillende sporten terug te zien zijn in de top 5, ongeacht de leeftijd zoals hardlopen, wielrennen/toerfietsen, schaatsen en fitness (conditie). Basketbal, volleybal, turnen en paardrijden zijn verder nog bij de jeugd en jongeren in trek. Ouderen geven aan vaak te zwemmen. 34 procent van de volwassenen en 39 procent van de ouderen doet ongeorganiseerd aan sport.

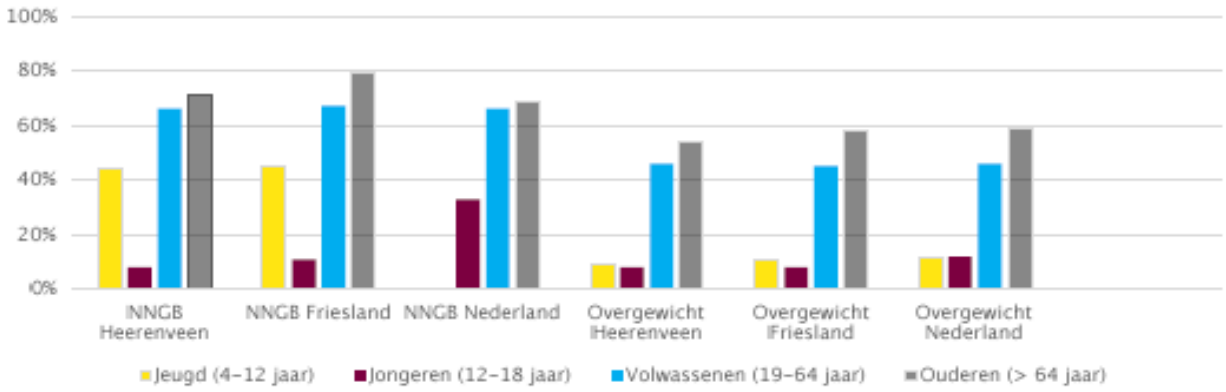
Figuur 4. Top 5 van de meest beoefende sporten door jeugd, jongeren, volwassenen en ouderen in Heerenveen (2013).

Nederlandse Norm Gezond Bewegen

Op basis van de meest recente Gezondheidsmonitor voor de jeugd, uitgevoerd door de GGD, blijkt dat in 2015 44 procent van de bassischooljeugd in Heerenveen aan de NNGB voldeed. De meest recente gegevens over jongeren, volwassenen en ouderen komen uit de Gezondheidsmonitor voor jongeren en volwassenen, afgenomen in 2012. Daaruit bleek dat slechts 8 procent van de jongeren aan de NNGB voldeed. Volwassenen en ouderen voldeden vaker aan de NNGB dan jongeren. Het beweeggedrag in Heerenveen is vergelijkbaar met het beweeggedrag regionaal (Friesland) en nationaal. Opvallend is het lage percentage jongeren dat in 2015 in de gemeente Heerenveen aan de NNGB voldeed. Ter vergelijking: in 2008 voldeed nog 12 procent van de jongeren in Heerenveen aan de NNGB.

Figuur 5. Beweeggedrag (NNGB) en overgewicht van inwoners van de gemeente Heerenveen in vergelijking met inwoners van Friesland en Nederland. (2015, %)

Overgewicht

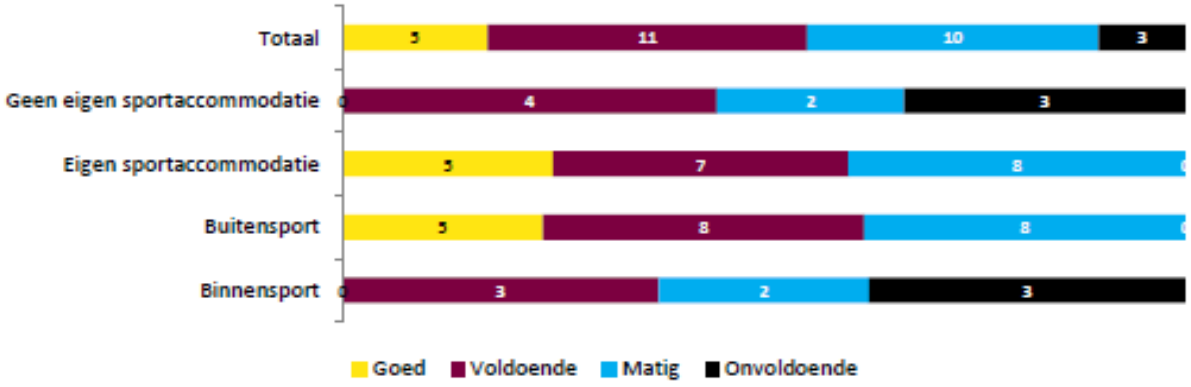
Bijna een op de tien basisschoolkinderen in Heerenveen had in 2015 (ernstig) overgewicht. Het percentage overgewicht voor jongeren bedroeg in 2012 8 procent. Volwassenen en ouderen hadden in 2012 vaker overgewicht dan de jongeren. 46 procent van de volwassenen en 54 procent van de ouderen in Heerenveen had in 2012 overgewicht. Het percentage overgewicht in de gemeente Heerenveen is vergelijkbaar met Friesland en is iets lager in vergelijking met de rest van Nederland.
De Gezondheidsmonitor die is uitgevoerd in Heerenveen geeft ook inzicht in het percentage mensen met een chronische aandoening[5] vastgesteld door een arts. In Heerenveen had één op de vijf kinderen in 2015 een chronische aandoening. Bij volwassenen had in 2012 de helft een chronische aandoening en bij ouderen bleek dat 88 procent. Er zijn geen cijfers bekend over het sport- en beweeggedrag van mensen met een beperking in de gemeente Heerenveen.

Sportverenigingen in de gemeente Heerenveen

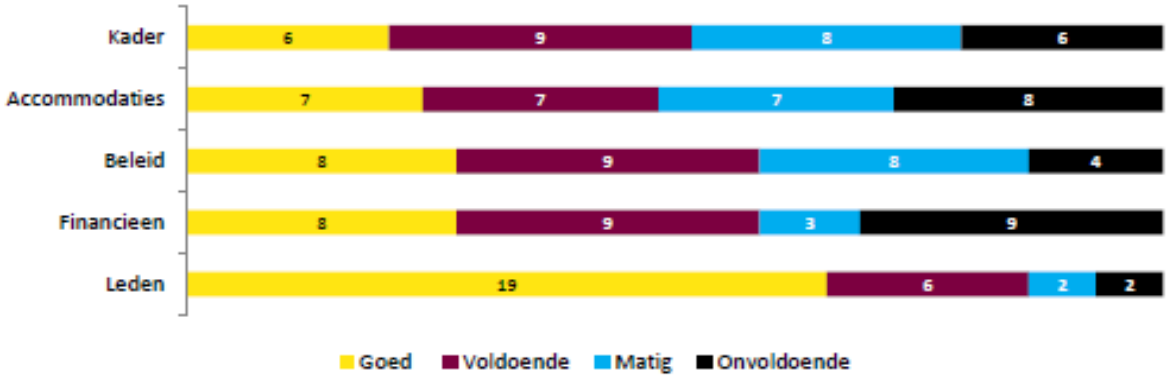
Met behulp van de Verenigingsmonitor is de vitaliteit[6] van een deel van de sportverenigingen in Heerenveen bepaald. Vijf van de 29 verenigingen die de vragenlijst hebben ingevuld, scoren goed op organisatiekracht. Drie sportverenigingen scoren in 2015 een onvoldoende. Verenigingen zonder eigen sportaccommodatie en binnensportverenigingen scoren lager op de index dan de andere verenigingen (zie figuur 6). De vragenlijst is ingevuld door 43 procent van de 68 sportverenigingen die zijn aangeschreven[7] (n=68). Hierdoor zijn er geen uitspraken te doen over alle sportverenigingen in de gemeente Heerenveen.

De organisatiekracht van de vereniging is opgebouwd uit een score op het gebied van leden, financiën, beleid, accommodatie en kader. Een aanzienlijk aantal sportverenigingen in Heerenveen scoort in 2015 op de criteria financiën (n=9), accommodaties (n=8) en kader (n=6) onvoldoende.

Figuur 6. Vitaliteitsindex naar achtergrondkenmerken van de verenigingen in Heerenveen (n=29).

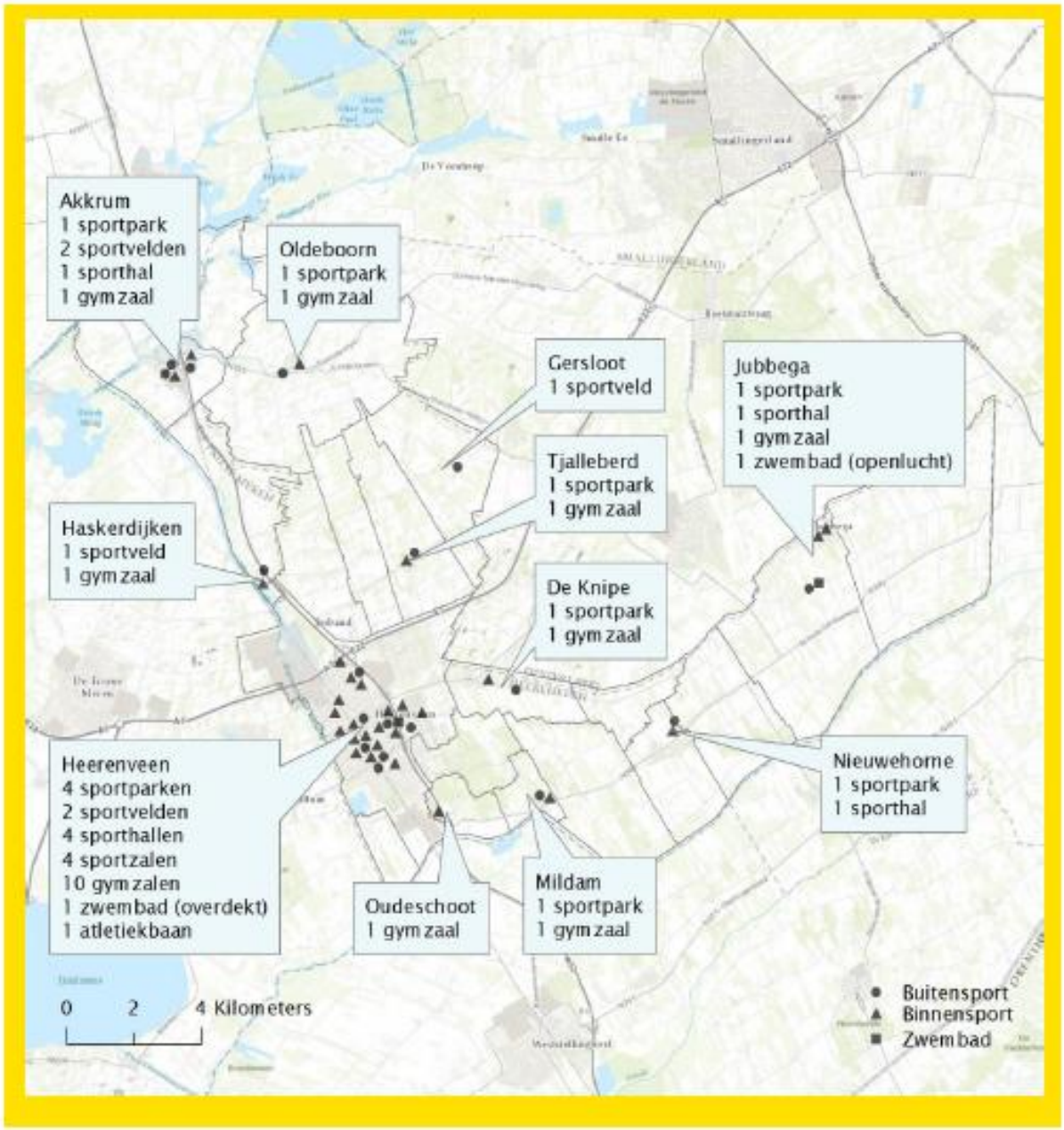

Figuur 7. Verdeling score op vitaliteitscriteria (n=29).

Sportaccommodaties in de gemeente Heerenveen

Het aanbod van buitensportaccommodaties (sportparken, sportvelden) is redelijk in balans met de vraag, zo blijkt uit het onderzoek 'Ruimte voor sport in Heerenveen'. Er is meer dan genoeg binnensportruimte (sportzalen, sporthallen, gymzalen). De veelal kleinschalige accommodaties zijn in hoge mate versnipperd. Dit leidt tot een suboptimaal gebruik van sportaccommodaties. Sporthallen, sportzalen en gymzalen hebben over het algemeen een heel lage bezetting. Figuur 8 geeft een overzicht van de locatie van de buiten- en binnensportaccommodaties en zwembaden in de gemeente. Per 1 september 2016 zijn de sportvoorzieningen in Sportstad Buiten ook officieel in gebruik genomen, dit betreft fierljepschansen, beachsportvelden (voor onder andere beachvolleybal, rugby, handbal, voetbal, hockey), een *urban sports* park, een overdekte inline-skate baan en sprintbanen.

Figuur 8. Overzicht van de locatie van sportaccommodaties in de gemeente Heerenveen.

Tabel1. Aantal leerlingen per schooljaar van het Topsport Talent School (OSG Sevenwolden)

	Aantal leerlingen Schooljaar 2014/2015	Aantal leerlingen Schooljaar 2015/2016
LOOT afdeling	116	148
Leerlingen via ITC/RTC	66	132
SportLifeStyle	52*	222**

*2 pilotklassen, een havo-klas en een vwo-klas
**8 klassen, 6 x 1* klassen en 2 x 2* klassen

Topsport Talent School
In de gemeente Heerenveen is een Topsport Talent School (OSG Sevenwolden) gevestigd voor topsportleerlingen die van NOC*NSF een nationale of internationale status hebben en in een officieel bondsprogramma trainen van een van de bij Topsport Noord aangesloten sportbonden (LOOT-afdeling). Niet alleen toptalenten kunnen op de school terecht, ook zijn er mogelijkheden voor andere talentvolle leerlingen die nog niet aan de top zitten.

Talentvolle leerlingen kunnen doorstromen via de Integrale Talent Centra (ITC) en Regionale Talent Centra (RTC). Hiervoor worden de talenten per sport[8] door gediplomeerde trainers geselecteerd.

Tot slot kunnen leerlingen die veel affiniteit hebben met sport - met het advies vmbo theoretisch (TL), havo en vwo - zich aanmelden voor de SportLifeStyle-stroom op deze school. Tabel 1 geeft inzicht in het jaarlijks aantal leerlingen binnen de drie stromen van de school. Afgelopen jaar is het aantal leerlingen op deze school flink gegroeid.

Inzet buurtsportcoach en Scoren voor Gezondheid
Tabel 2 geeft inzicht in het aantal fte voor de buurtsportcoaches in de gemeente Heerenveen. Daarnaast geeft de tabel inzicht in het aantal scholen dat deelneemt aan Scoren voor Gezondheid, een project waarin buurtsportcoaches een prominente rol vervullen in het bewegingsonderwijs en naschoolse sportactiviteiten voor het basisonderwijs. Hierbij wordt ook een aantal studenten vanuit CIOS en ALO ingezet.

Tabel 2. Inzet van de buurtsportcoach, studenten en aantal deelnemende scholen Scoren voor Gezondheid

	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016
Totaal Fte buurtsportcoach (BSC)	4,5	5,5	6,5	10	10	10
Fte BSC in Scoren voor Gezondheid	3,0	4,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Fte BSC verzorgingstehuis Leppehiem	0	0	0	1,0	1,0	1,0
Fte BSC Cultuur	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Fte BSC CTO	0	0	0	2,5	2,5	2,5
Fte coördinator Sportstad	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Aantal deelnemende basisscholen Scoren voor Gezondheid	10	21	24	31	33	34
Inzet CIOS student (aantallen)	40	40	40	40	45	45
Inzet ALO student (aantallen)	0	0	10	20	15	15

Het Muller Instituut is een onafhankelijke en landelijk opererende stichting gericht op de bevordering van de sociaal-wetenschappelijke kennisontwikkeling en beleidseffectiviteit op het terrein van sport en samenleving.

Het Instituut voert fundamenteel en praktijkgericht onderzoek uit, monitort de ontwikkelingen op het terrein van de sport en organiseert bijeenkomsten en congressen om het debat over de sport te stimuleren.

Neem voor meer informatie contact op met: Dorine Collard
d.collard@mullerinstituut.nl

Muller Instituut
Postbus 85445
3508 AK Utrecht
T 030-7210220
info@mullerinstituut.nl
www.mullerinstituut.nl

[1] De Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO) geeft aan dat iemand aan sport doet als hij/zij in de afgelopen 12 maanden minstens 12 keer heeft gesport.
[2] NNGB gaat ervan uit dat jongeren dagelijks minimaal een uur ten minste matig intensief actief zijn (≥ 5 METs), volwassenen minimaal vijf dagen in de week een half uur ten minste matig intensief actief zijn (≥ 4 METs), ouderen (> 55 plus) minimaal vijf dagen in de week een half uur ten minste matig intensief actief zijn (≥ 3 METs).
[3] De bevolkingscijfers zijn afgeleid van de provinciale prognoses. De provincie heeft zelf aangegeven dat de eigen prognose 'te hoog' is met een verschil van 3 procent.
[4] Opvallend is dat de cijfers over sportparticipatie en lidmaatschap in de gemeente hoog zijn in vergelijking met landelijke cijfers (RSO-norm jeugd: 91%, jongeren (84%), volwassenen (68%) en ouderen (55%); en lidmaatschap jeugd: 83%, jongeren (69%), volwassenen (23%) en ouderen (14%). Dit komt doordat in het sportparticipatieonderzoek het percentage van de sportende bevolking wordt gerapporteerd, waar in landelijk onderzoek het percentage van de bevolking wordt berekend. Hierdoor zijn de cijfers niet vergelijkbaar.
[5] Een aandoening wordt gezien als chronisch wanneer de ziekte (nog) niet te genezen is en langer duurt dan drie maanden of vaker dan drie keer is voorgekomen, zoals bijvoorbeeld migraine, astma, ADHD en diabetes.
[6] Vitaliteit is hier gedefinieerd als organisatiekracht van de sportvereniging. Normaliter bestaat de vitaliteitsindex van een vereniging uit een score op de organisatiekracht en de maatschappelijke oriëntatie.
[7] Niet alle sportverenigingen in Heerenveen zijn aangeschreven om deel te nemen. Alleen de sportverenigingen (68 van de 105) waar de gemeente een accommodatie- en/of subsidierelatie mee heeft zijn uitgenodigd.
[8] Het betreft de sporten voetbal, hockey, basketbal, judo, schaatsen, atletiek, ijshockey, korfbal, rugby en waterpolo.

Bijlage II Vitaliteitsindex Heerenveen en Friesland

Vitaliteitsindex Heerenveen (verenigingsmonitor 2016)

Verenigingen in Heerenveen vanuit de Verenigingsmonitor (2016)	Vitaliteitscriteria					Vitaal
Naam vereniging	Leden	Kader	Accommodatie	Financiën	Beleid	Totaal
Kruisboogvereniging De Knipe	100	100	100	75	100	475
AV Heerenveen	80	90	100	100	80	450
Roeivereniging Aengwirden	100	80	100	75	70	425
Heerenveense Tennisvereniging Ten Woude	100	70	100	100	50	420
VV Aengwirden	100	50	75	100	80	405
Feanster Rugby Club	100	80	75	50	80	385
HCH Hardrijdersclub Heerenveen	80	20	100	100	70	370
VV Gersloot	80	80	50	75	80	365
Hengelsportvereniging Heerenveen e.o.	60	60	50	100	80	350
Kaatsvereniging Us Keatsen Akkrum	80	60	75	100	20	335
CVV HEVOC '89	100	30	25	100	70	325
VV Heerenveen	80	60	50	50	80	320
Badmintonvereniging Vrijuit	60	70	100	25	60	315
Dyna '75 Heerenveen	100	70	0	75	70	315
Tennisvereniging Kinea De Knipe	80	80	75	50	30	315
voetbalvereniging Akkrum	100	50	25	100	40	315
DTT De Tjonger Turners	40	40	50	75	80	285
sportvereniging Hercules Tjalleberd	100	50	0	75	60	285
Korfbalvereniging Heerenveen	100	60	25	25	70	280
SV. Udiros, afdeling voetbal	60	50	75	25	70	280
Kaatsvereniging Foarut	20	40	100	75	40	275
Korfbalvereniging Wordt Kwiek Jubbega	60	30	50	75	40	255
sv SIM	40	70	75	25	40	250
Voetbalvereniging Oldeboorn	60	30	75	25	50	240
Hockeyclub Quick Stick	80	10	0	75	50	215
VV Nieuweschoot	80	40	50	25	20	215
Delta-Impuls	100	40	0	0	50	190
Gymnastiekvereniging Hercules	60	60	0	25	30	175
WIK-FTC gymnastiek en Acrogym	20	20	50	25	60	175

Goed	Voldoende	Matig	Onvoldoende

Vitaliteitsindex Friese Verenigingsmonitor

Verenigingen in Heerenveen vanuit de Friese Verenigingsmonitor (2016)	Vitaliteitscriteria					Vitaal
Naam vereniging	Leden	Kader	Accommodatie	Financiën	Beleid	Totaal
BC De Toer	Goed	Goed	Goed	Goed	Goed	Goed
Jdb.ver. De Blede Boulers	Goed	Goed	Goed	Goed	Voldoende	Goed
Wsv AWS – Eendracht	Goed	Goed	Goed	Goed	Voldoende	Goed
Wsv Nannewijd	Onvoldoende	Goed	Goed	Goed	Voldoende	Voldoende
Tv Hercules	Voldoende	Goed	Goed	Voldoende	Voldoende	Voldoende
Bc De Swiepers	Matig	Matig	Goed	Onvoldoende	Onvoldoende	Matig
Vv Heerenveense boys	Voldoende	Matig	Matig	Onvoldoende	Matig	Matig
Vv Hercules	Goed	Onvoldoende	matig	Onvoldoende	Goed	Matig
Sloeproeivereniging Trewes	Goed	matig	Onvoldoende	Onvoldoende	Matig	Onvoldoende

Goed	Voldoende	Matig	Onvoldoende

Bijlage III Kernpunten bijeenkomsten sportbeleid

Hieronder worden de kernpunten die door de aanwezigen op memoblaadjes zijn ingevuld bij de verschillende stellingen in een overzicht weergegeven.

Stellingen	Bijeenkomst 1 (17-05-2016) Abe Lenstra Stadion, Heerenveen)	Bijeenkomst 2(25-05-2016) Sportcomplex Oude- en Nieuwehorne, Nieuwehorne
Welke basissportvoorzieningen qua accommodaties moet de gemeente in de toekomst in ieder geval in stand houden?	• Sportstad Heerenveen, gymlokalen (bij school), buitensport: omnivereniginge • Gratis toegankelijke sportaccommodatie goed onderhouden en uitbreiden i.v.m. sportstimulering • Zwemmen • Gymnastiekzalen + voetbalvelden • Zowel buiten- als binnensportvoorzieningen • Maak combisportvelden enz. • Buitensportvoorzieningen, sporten in de natuur erg belangrijk • Voorzieningen ook in kleine kernen (hal/velden), wel gezamenlijk gebruik • Denk vanuit sport 'specialisatie' • Basis bewegen: gym/fitness • Minimaal 1 sporthal, 1 goed trapveld, met basketbalbord (JC court) • Gymzalen bij levensvatbare scholen • Buiten- en binnensport, sport in alle geledingen • In de dorpen de basisvoorzieningen handhaven • In de toekomst verenigingen bundelen op een complex als dat mogelijk is	• Zwembaden → ook buiten, zeer belangrijk voor jeugd, sporthal (per kern/grote kern), reisafstand belangrijk voor bezetting, sportvelden • Accommodatie voor volleybal, korfbal, gym, voetbal, kantine • Sporthal, (multifunctioneel) sportveld • Voldoende sporthallen; met allen in de plaats Heerenveen, zwembad, buitenvelden, voldoende kunstgrasvelden • Sporthal, voetbal, korfbal, tennis • Korfbal, volleybal, gym voor basisschool, sport
Moet elk dorp een eigen sportaccommodatie behouden?	• Ja, mits multisportvereniging & culturele activiteiten ook ruimte krijgen • Behoud van leefbaarheid in het dorp; meer doelgroepen benaderen, creatief gebruik sportdagen/evenementen • De grotere dorpen wel • Ja, als het niet kan, indien mogelijk combiclubs maken • Ja, binnen bereik/fiets- en loopafstand • Ja, tuurlijk! • Ja, heel belangrijk vooral voor mensen met een beperking, veilig in het dorp! • Liefst wel, maar is niet erg reëel. Minimaal 3 km. • Basis: binnensportruimte voor/bij school + goed onderhouden trapveldje. JC court + basket + skeelergelegenheid • Moet niet, mag indien mogelijk	• Minimaal sportvelden (voetbal/korfbal), niet in elke kern is hal nodig, wel gymzaal • Ja, deze breed inzetten, wanneer mensen moeten reizen komen ze moeilijker in beweging • Behouden is wat anders dan verkrijgen • Wat te doen bij onderbezetting? Afbreken? • Bij onderbezetting op termijn laten vervallen • Ja, wel met een minimum bezetting • Volgens mij afhankelijk van de behoefte/gebruik. Geen gebruik is geen bestaansrecht. • Ja, let op de bereikbaarheid = afstand huis-accommodatie

Hoe zorgen we dat de sport- en beweegdeelname in alle wijken en dorpen op een zo hoog mogelijk niveau komt? (Sportinitiatievenbudgetten?)	• Begin bij de jeugd. Rol v/h onderwijs → bewegingsonderwijs stimuleren • Door de combinatiefunctionaris ook in de wijk te laten werken en niet alleen bij scholen! De 'meitinker' (vast aanspreekpunt per dorp) kan ook nog een rol spelen door door te verwijzen. • Samenwerking met Scoren voor Gezondheid voortzetten en evt. uitbreiden • Het moet voor ieder mogelijk zijn op zijn/haar niveau te sporten • Buddy's voor kwetsbaren • Stimulansen vanuit Sport Fryslân • Combinatiefunctionaris ook naar kleine verenigingen laten luisteren, zodat divers aanbod kan blijven bestaan • Samenwerking CIOS, topsport • Subsidie voor goede trainers en begeleiders • Plezier staat voorop • Laagdrempelig • Praat met mensen, ga uit van eigen ideeën (budget/prijs voor het beste idee) • Leg belang uit/gezellig • Huidig beleid voortzetten	• Meer samenwerking gemeente met (ook de kleine) sportverenigingen (ondersteuning), er wordt heel veel met de scholen en grote verenigingen gedaan (vb. Robert de Jong over judo, is prachtig, maar kost de voetbalvereniging misschien wel leden). • Tot bepaalde leeftijd subsidiëren (lage inkomens) • Wedstrijden (via school) organiseren • In de Knipe ligt dit al op 100% • Percentage deelname hooghouden door; kinderen gaan studeren/werken, kinderen via sportdagen deel te laten nemen bij sportverenigingen, gemeente stimuleert/faciliteert door bv. mega sportdagen • Bezetting overdag • Doelgroepenbeleid • Multisportvereniging breed; gecoördineerd door sportfunctionaris, voor alle doelgroepen initiatieven bedenken, vooral nu veel aandacht is voor basisschooljeugd • Bewegen van leerlingen op basisschool moet niet ten koste gaan van reistijd, combineren accommodaties • Basis coördinatoren voor bassionderwijs behouden • Breed aanbod zorgt ervoor dat kinderen de juiste sport kiezen en niet zo snel afhaken • Er is veel concurrentie van niet-sportactiviteiten in Heerenveen • Aandacht voor de sportende kinderen tussen 14-20 jaar, jeugd haakt af
Steeds meer mensen gaan ongeorganiseerd sporten. Hardlopen, wielrennen, fitness en wandelen zijn populaire sporten in Heerenveen. Moet de gemeente meer inzetten op het beschikbaar maken van de openbare ruimte voor dergelijke sporten (fiets- en wandelpaden/playgrounds)?	• Kleedaccommodatie beschikbaar stellen ook voor niet leden, mensen die vanuit 'onze' wijk willen sporten → Bootcamp • Prima!! • In Friesland zijn relatief weinig fietspaden, dus meer fietspaden en huidige fietspaden verbeteren (steeds meer mensen met elektrische fiets etc.) • Gemeente moet paden onderhouden • Gemeente hoeft niet meer beschikbaar te maken • Playgrounds (ook 'wilde') in elke wijk waar kinderen niet goed op straat kunnen spelen • Basketbalcourt Ten Woude onderhouden en verplaatsen naar Sportstad buiten ter stimulering v/d sport	• Start/end; aantrekkelijke routes vanaf sportaccommodatie, gebruik kantine/douches • Er is al veel beschikbaar en er moet ook rust blijven in de bossen • Niet direct noodzakelijk • Fiets- en wandelbaden genoeg in de gemeente • Nee, gewoon in de openbare ruimte • Start + eind vanaf accommodatie verder voldoende loop 'wandelpaden etc'.
Sporten en bewegen moet	• Onder begeleiding sporten + coaching • Verbeter voorlichting over sportactiviteiten	• Hierin moet gemeente of scholen het initiatief nemen,

een belangrijk onderdeel worden van het sociaal domein (inwoners die zorg, ondersteuning, uitkering ontvangen). Hoe doen we dat?	• Laagdrempelig, leuk, nadruk op sociale, misschien dat toneelachtige invulling helpt, bekende Friezen inzetten • Extra aandacht voor S.W. Caparis en mensen van J.P. v/d Bent stichting, misschien na werktijd gezamenlijk sporten. • De vele (sport)accommodaties in de gemeente Heerenveen inzetten voor sport & bewegen • 'Sport als middel' programma's • Door zoveel mogelijk bekendheid te geven aan deze groep • Door clubs op de mogelijkheden te wijzen • Door de mensen op de mogelijkheden bij de clubs te wijzen • Door de afstand zo klein mogelijk te houden • Zorg; samen sterk, samen fit • Kwetsbaren uitdagen en vasthouden • Stimuleren, subsidie, stichting leergeld, accommodatie beschikbaar stellen • Door Sport Fryslân bevorderen, Door Fitheid Sterk • Omnivere nigingen • Stimulering stichting leergeld • Laagdrempelig houden • Subsidiemogelijkheden, stimuleringsfondsen • Door een kreet 'Iedereen doet mee', een grote PR actie op te zetten. Deze groepen ook opzoeken en niet alleen roepen.	anders doen mensen het niet • Voor ouderen een speciaal sportprogramma opstellen zodat je overdag de hal ook goed benut • Op school al benadrukken • Lidmaatschap gratis in ruil voor vrijwilligerswerk • Ouderen ook meer betrekken bij jeugd → ze ophalen bij wedstrijden etc. • Invoering sportpas • Gemeentelijke 'meitinker' inschakelen als bewoners van een dorp dergelijke medebewoners hierin herkennen
Sportverenigingen kunnen zich prima redden of hebben juist (meer) behoefte aan ondersteuning vanuit de gemeente. Zo ja, op welke onderwerpen is dan meer ondersteuning nodig (leden/vrijwilligers werven, financiën etc.)?	• Advies over mogelijke subsidies (gehandicapten, horeca, jongeren, ouderen etc.) • Financiën & werving • Training om sponsoren te werven • Stimuleren van coach de (jeugd) trainer, goede trainers zorgen voor meer leden, beter kader, etc. • Sport Fryslân inschakelen, die is ervoor • Vrijwilligerswerk nog meer waarderen vanuit gemeente (vb. iemand die zonder werk zit en heel veel voor de club doet, vrijstellen van sollicitatieplicht o.i.d.) • Financiën • Financiën & ondersteuning richting scholen	• Promotie van buitengebieden, focus ligt op Heerenveen. Ook in Jubbega kunnen de evenementen, chronisch zieken, scoren voor gezondheid. • Gemeente naast de vereniging staan, hulp bieden op alle vlakken; sportief/administratief/onderhoud in vorm van tips/netwerk • Mensen in de bijstand/WW toestaan/stimuleren om vrijwilligerswerk te doen • Ondersteunen bij aanpak overgewicht • Veel verenigingen kampen met een vrijwilligerstekort, de gemeente zou hier een brug kunnen vormen tussen mensen met een gemeentelijke uitkering en de vereniging om hen in te zetten bij vrijwilligerswerk • Voorkeur op financieel gebied (lagere WOZ/subsidies) • Lage inkomens → lage contributies voor de jeugd • Geen gemeentelijke verantwoordelijkheid, sportbonden kunnen ondersteuning bieden (zoals kaatsbond) • Financiële bijdrage bij aanpassingen aan accommodaties op het moment dat de sporttijden gaan wijzigen, voetbal meer naar avonden dan door de week, dus altijd verlichting nodig.
De eigen bijdrage (maximaal	• Binnensportverenigingen hier buiten laten, is hier niet op van toepassing	• Nee, inzet vrijwilligers, acties • Deels geld inzamelen via acties,

1/3e van de kostprijs) van sportverenigingen voor nieuwe velden of kleedkamers kan alleen via geld worden ingelost. Zo nee, hoe kan het dan volgens u ook?	• Eigen inzet > met handen werken > vrijwilligers (vb. Survival de Knipe) • Sponsoring • Tegenprestatie leveren in de vorm van bijv.: arbeid door vrijwilligers, klein onderhoud zelf, crowdfunding • Sommige verenigingen doen heel veel zelf. Dit zou ook meegerekend kunnen worden, scheelt de gemeente immers geld • Crowdfunding • Verenigingen uitdagen dingen zelf (goedkoper) te doen • Eigen werkzaamheden 100% (of meer) waarderen → Verhoogd ook de betrokkenheid	maar ook subsidieverstrekkers benaderen • Certificaten uitdelen (renteloos) • Veel vrijwilligerswerk op geld zetten • De tijd van vrijwilligers is ook geld • Niet aanbesteden maar door verenigingen laten organiseren • Laat verenigingen zelf met een plan komen en een financieel plaatje (inzet vrijwilligers) • Combinatie met andere accommodatie wanneer er over uitbreiding wordt gesproken • Nee, kan ook niet met inzet van vrijwilligers op geld te zetten
Moet een sportvereniging met een lage bezetting fuseren of samenwerken om de accommodaties efficiënt te gebruiken?	• Zaterdag & zondag gebruik is door samenwerking (gezamenlijk gebruik) mogelijk. Dan efficiënt gebruik • Samenwerken, wel onder behoud van identiteit → spreek sfeer • Samenwerken kan mits de identiteit van de vereniging niet verloren gaat • Ja! Liever minder + goed dan meer en minder goed • Samenwerken ook met andere doelgroepen • Maatschappelijke invulling • Ja, natuurlijk, waar mogelijk	• Ja (3x) • Samenwerking voorop (regio). Evt. coördinatie om nieuwe activiteiten te bedenken en op te zetten. • Maatschappelijke leefbaarheid binnen een dorp is belangrijk dus kleine kernen moeten clubs behouden • Moeten groeiende verenigingen ook een ledenstop instellen om te grote accommodaties te voorkomen • Ja, indien dit qua kosten goed verdeeld wordt en er geen hallen gaan sluiten • Ja, maar welke afstand is de sporter bereid af te leggen? • Samenwerking tussen verenigingen om de bezetting te verhogen en de kosten te delen • Ja, mits dezelfde doelen nastreven en afstanden niet te groot, kinderen moeten op de fiets de afstand overbruggen
Voor de stimulering van de breedtesport en de uitvoering van het sportaccommodatiebeleid is een 'sportadviesraad' een waardevol middel.	• Zou best kunnen, niet te veel optuigen → ideeën + klankbord • Sportadviesraad is niet nodig. Breedtesport met ondersteuning van de gemeente zelf aan de slag! Zij hebben er ook belang bij. • Wat doet de sportadviesraad? Niet echt bekend. • Nooit van zo een raad gehoord! Wat doet ie? • Wat doet een sportadviesraad? Niet bekend! • Eens, uit de gelederen van alle sportclubs diverse belangen • Ja, top- en breedtesport verbinden. Advies van Foppe foundation, Cruyff courts • Niet bekend wat en hoe die functioneert? Mee eens! Nog nooit van gehoord of gezien!	• Let op; breed draagvlak en leden 'raad' verdelen naar grootte van de sport • Klopt, maar dan wel een orgaan wat in overleg gaat met verenigingen • Mee eens; kader aangeven, hoeft niet iedereen zelf het wiel uit te vinden • Ik weet niet wat ze doen • Ja, vertegenwoordiging meerdere sporten • Wie zitten hierin? Taken? Op zich mogelijk 'waardevol' maar hoe werkt dit in de praktijk? • Eens, indien alle sporten zoveel mogelijk vertegenwoordigd zijn
Welke	• Efficiëntie m.b.t. sportaccommodatiebeleid	• Gericht op ouderen die blijvend kunnen sporten

elementen/onderwerpen moeten in de sportvisie 2030 van de gemeente Heerenveen in ieder geval terugkomen?	• Minima moeten ook kunnen deelnemen • Gebruik van accommodatie door onderwijs (BO/VO/MBO) • Breed aanbod van alle verenigingen, ook de kleine en minder bekende • Aanbod sport in alle dorpen • Aandacht voor Topsporttalentschool in beleid gemeente Heerenveen (aantrekkingskracht van publiek buiten gemeente) • Sport + bewegen voor ouderen, chronisch zieken + mensen met lichamelijke beperking • Sporten moet betaalbaar zijn/toegankelijk voor iedereen • Leefbaarheid dorpen en sport • Minima en ouderen laten deelnemen aan sport met ondersteuning van scholen overdag • Sportmaatjes-projecten • Op zoveel mogelijk plaatsen goede sportvoorzieningen (wel levensvatbaar) • Combinatie van sporten op diverse accommodaties wel/niet mogelijk, bijv. rugby niet bij bewegingsonderwijs (blessures) • De inclusieve gedachte, niemand buiten gesloten • Voornamelijk rechten voor mensen met beperking (economisch, psychisch, lichamelijk, verstandelijk) • Scoren voor gezondheid • Tarieven sporthallen verlagen om binnensporten betaalbaar te houden • Lagere huurtarieven, waar voor je geld (huur = hoog = veld slecht herzien, algemene plaats verordeningen, concurrentie)	• Stimuleren van jeugdsporten bij verenigingen/scholen • Betaalbaarheid van accommodaties als ledenaantallen krimpen • Maatschappelijke functie vereniging in kleine kernen • Bewegen moet voor iedereen toegankelijk blijven • Samenwerking clubs • Sporten moet voor iedereen toegankelijk en betaalbaar zijn, houd dus rekening met uw tarieven • Herindeling sportaccommodaties zodat samenwerking en gebruik optimaal kan zijn + toekomstbestendig → investeren door gemeente • Heerenveen grootste sportdichtheid in procenten bij inwoners • Ontwikkeling bevolking = leeftijd aantal • Woningbouw

Colofon

Opdrachtgever: Gemeente Heerenveen
Versie: Definitief
Omvang rapport: 69